

A MAGYAR
KODÁLY
TÁRSASÁG
HÍREI

XLII. évfolyam

2021/2

**A
MAGYAR
KODÁLY TÁRSASÁG
HÍREI**

**FELELŐS SZERKESZTŐ:
B. HORVÁTH ANDREA**

**XLII. évfolyam – 2021/2
június**

TARTALOM

Gratulációk és emlékezés

Rozgonyi Éva – Szegedért Alapítvány Gregor-díj.....	4
Ittészné Kövendi Kata – Apáczai Csere János-díj.....	4
Fazekas Mara 90 éves – <i>Herczogné Viczai Emília</i>	5
Szokolay Sándor 90. születésnapjára – <i>Dombóvári János</i>	7
XXXII. Nemzetközi Kodály Hét, III. 7–12. – <i>Szilvay Csaba</i>	13
Újban a régi	15
Új aranykor felé !? – <i>Dr. J. L. Jaccard</i>	16
Új zenetanítási modellek a Kodály koncepció szellemében – <i>Nemes László Norbert</i>	28
Új utakon a Kodály módszerrel az ének-zene órákon	
Érd – <i>Rápl Györgyi</i>	31
Budapest – <i>Blazsek Andrea</i>	35
Holy Names, Kodály, 2019 / 2. – <i>Köteles György</i>	37
Szőnyi Erzsébet Emlékére – <i>Kertész Lajos</i> könyvismertetője	54
25. ISME Katowicze – felhívás.	56
BÚCSÚZUNK	
Búcsú Bartalus Ilonától – <i>Fejes Zsuzsanna</i>	57
Bartalus Ili munkatársa voltam – <i>dr. Fehér Anikó</i>	59
Almási István – <i>forrás: Zenetudományi Intézet</i>	61
Dobos László – <i>Kovács Attila</i>	62
Rövid hírek.	belső borító

A szerkesztőség fenntartja az írások szellemét és tartalmát nem érintő rövidítések jogát.

Lektor: Soltész Anna

A címodalt Borsos Miklós alkotásával Szántó Tibor tervezte.

A kiadványt Dobó Nándor tervezte

Kiadja a Magyar Kodály Társaság

Felelős kiadó: a Magyar Kodály Társaság elnöke

Adószámunk: 19040437-1-42

ISSN 0230-3639

Nyomda: László és Társa Bt.

Felelős vezető: László András

Kiadványunk támogatói

„Újra gondolás, újra tervezés” ezek a szavak az elmúlt évben szinte mindennapjaink szöfordulatává váltak, megszoktuk más választásunk nem lévén. A művészetekben, az irodalomban vagy a népzeneben, de a klasszikusban is ez bevett gyakorlat évszázadok óta, egy adott téma variálása. A most közzé tett Kodály kép is ebbe a körbe tartozik, mely **Kópócsy Judit festőművész** alkotása. A vezénylő Kodály fényképét az úgynevezett tus lavírozás technikával gondolta újra és nekem ajándékozta.

szerk.

Gratulációk és emlékezés

Gregor József-díj Szeged

A Szegedért Alapítvány 2021-ben 32. alkalommal ismeri el díjaival azon személyiségek tevékenységét, akik kiemelkednek a város szellemiségének alakításában, tudományos, kulturális, művészeti és társadalmi életének gazdagításában, értékei megővésében, akik hírt és megbecsülést szereznek Szeged városának.

Idén elnökségünk tagja és a szegedi tagcsoport vezetője **Rozgonyi Éva** részesült többek között ebben a kitüntetésben.

A Szegedért Alapítvány a járványhelyzetre tekintettel online hozta meg és tette közzé döntését 2021. április 8-án. Terveik szerint a díjátadóra akkor kerítenek sort, amikor az már biztonságosan megrendezhető.

Pedagógus nap alkalmából **Ittészné Kövendi Kata** a MKT alapító és Tiszteletbeli tagja **Apáczai Csere János-díjban** részesült.

A szigorúság nem bűn

Fazekas Mara 90 éves

Fazekas Pálné, Mara néni a Kőrösi Csoma Sándor Általános iskola és Gimnázium meghatározó pedagógusa volt. Iskolánk alsó tagozatos énekzenei osztályaiban tanított és teremtette meg a csodát hosszú évekig. Rengeteg szép emlékünk van, kimagasló sikerek, fantasztikus kórusfelépések itthon és külföldön, amiket felsorolni sem tudunk. Emellett a legjobb kolléga volt, aki szerető szigorával, bölcs véleményével, műveltségével és remek humorával mindig a helyes útra terelt minket is. Büszkék vagyunk, hogy ismerhettük, és sok vidám évet tölthettünk együtt – írta Nagy Dóra igazgatóhelyettes.

Amikor Mara néni hozzánk került, ének-zene tagozatos osztályom volt. Ritka tehetséges társaság jött össze egy osztályba, élmény volt velük dolgozni. Kemény munka folyt az ének tagozaton, Mara néni az ügy érdekében rendkívül szigorúan tanította a gyerekeket és ez nem mindenkinél vált be, néha megnehezítette a hétköznapokat. Lassan beleszoktak, és a sok kórusélmény meghozta a gyerekek kedvét és a várt eredményeket. Rengeteg sikerük volt itthon is és határon túli kórusfesztiválokon is. Nekem sok örömet okozott, hogy szép énekükre, dalos kedvükre mindig lehetett számítani, akár kirándultunk, akár táboroztunk, akár az osztályban műsort készítettünk a szülőknek.

A legnagyobb élmény talán mégis az volt, amikor negyedik osztályban Mara néni betanította nekik Szőnyi Erzsébet: A róka, a medve és a szegényember című meseoperáját. Hihetetlen lelkesedéssel foglalkozott a gyerekekkel. Ezzel a produkcióval nem csak az osztályt, szinte az egész iskolát megmozgatta. Voltak, akik díszletet terveztek, mások jelmezeket készítettek. Tanárokat, diákokat, szülőket, mindenkit megdolgoztatott. Hatalmas munkabírással készült az előadásra Szőnyi Erzsébet néni nagy meglepésére. Sokáig emlegettük ezt a szép előadást.

A legnagyobb sikernek mégis azt érzem, hogy ezekből a gyerekekből zeneszerető felnőttek lettek, akik a mai napig is szívesen énekelnek. Mara néni egy életre megalapozta a zeneszeretetüket.

(Herzogné Viczai Emília osztályfőnök)

A cikk írója a felső sorban balról a 2. énekes.

SZOKOLAY SÁNDOR 90. SZÜLETÉSNAPJÁRA

Sátoraljaújhelyi emlékek felidézésével...

Előre bocsájtom, hogy a mintegy három évtizedes barátságunk felidézésében a más-más élményeket nyújtó egri, pétervásárai, újhelyi, fővárosi helyszínek közül most azt a művelődéstörténeti eseményt választottam, amely által Sátoraljaújhely vélhetően felkerült a magyar zene-történet térképére is... S annak megítélését pedig, hogy kapcsolatunk Szokolay Sándorral mennyire volt bensőséges, az alábbi írás alapján az olvasóra bízom...

A Magyar Nyelv Múzeuma avatása 2008-ban...

A történet Stumpf Imréné telefonhívásával kezdődött a Polgármesteri Hivatal titkárságáról, aki Szokolay Sándor üdvözlétét tolmácsolta felém. A továbbiakban tájékoztatott arról a valamennyi zempléni muzsikuszámára örvendetes hírről, hogy Sátoraljaújhely Város Önkormányzata a Magyar Nyelv Múzeumának készülő avatására a Kossuth-díjas zene-szerzőt zenemű megírására kérte fel.

Üdvözlétét olyan segítségkérő jelzésnek tekintettem, amely megtisztelő együttműködésre hívott fel...

Szokolay Sándor balján Kazinczy Ferenc

„Meséj, hány tagú a kamarazenekarod? Milyen összetételű fűvósaid vannak? Hogy álltok részfűvósokkal? Hány tagú kórusra lehet számítani?”

Csakúgy záporoztak kérdesei. Késő esti telefonok, hajnali email-ek váltották egymást, miközben éreztem, egy kivételes alkotó folyamat részese vagyok. Amint elkészült egy részszel, vagy szólammal, rögtön küldte át megnézésre, magyarázatként pedig Nagy Gáspár versének elemzését, üzenetét, a zenekari próbák előkészítését vázolta.

„Jánoskám! Ezt most össze is hasonlíthatod. Már vagy 8 verziót írtam eddig, hogy tömörebb s könnyebben tanulható legyen! A vegyeskari részek triolái nehezen beidegezzhetők lettek volna, s így jobb is! De ezt már nem változtatom többször, mert kell tanulnotok. Az indítást igényes, döbbenetes hatásúra terveztem s így később könnyebb megoldások jönnek. A nyelvünk és pentatonos igaz érzékletesség kellett. Már éjfél van... Küldöm!

„Hidd el: azt szeretném, hogy ne legyen átlagos. S ennek keserve van, de talán megszülethet a csoda! A jó expozíció életfontosságú. Le kell majd mennem, hogy a koncepció igényét érzékeltsem. Egy kis kurzusszerű

beavatással gyorsabban és hatásosabban válhat vérukké. De most még a kompozíció hajrája szükséges. A közönség-neveléssel, a jó próbákkal várásolni kell, hogy ne a nehézségeket lássák csak. Minden szerző stílusát meg kell közelíteni. Na! Jó munkát, s tán a kétlaponkénti készülési időt is megtakaríthat! Ez a vers-mondandó zenében felerősödhet. Bátorság kell hozzá! Hiszek ebben a formában.

*Ölel Barátod: Szokolay Sanyi*¹

Az Utóirat, amely kétszerese a fenti levél terjedelmének, már olyan erkölcsi, társadalom-filozófiai gondolatmeneteket tartalmaz, amely messze túllép a mű zenei értelmezésén.

Igaz, megszokhattuk Szokolay Sándortól, hogy a zenén keresztül rólunk, magyarokról, nekünk magyaroknak beszél, s humanista Tanítóként a saját példáján keresztül arra buzdít bennünket, hogy higgyünk, szeressünk, valamint törekedjünk a teljes, igényes, egy lelkileg gazdagabb élet megélésére.

„Mert az életnek nem csak küzdelemnek kellene lennie. Ha az élet nem is tökéletes, de teljesnek kellene lennie. És Európa nem a majmolására kíváncsi, hanem arra, hogy magunkból mit adhatunk. Nagy Gáspár egy versében vallja: „a remény sosem meghaló, ha az utolsó szalmaszál abból a Jászolból való...”

Erről akarok vallani, mert a mi degradált életünk nem elég. Ne azt nézzük, ami van, hanem azt, ami lehetne, Drága Barátom! S ezért kérem meg az árárt annak, amit ki akarok bányászni magamból, hogy nem szórakoztatás az életünk célja, hanem a vigasztalás, az öröm és a szeretet. Kodály vallotta, hogy a műben az „alkotó legtisztább énjé kíván megszólalni!” Ide nem jobb és bal vitája kell, hanem az igény és az igénytelenség vitája! S nem állhat az igény „vesztésre,” mert mi küldetésre rendeltettünk, s nem szolgaságra. Mindent, ami valami, azt fentről kaptuk. Óh, mily birkákká váltunk! A mi magasrendűségünket a mocskokhoz szokottak rühellik. Hát már csak ez mozgatja bensőmet. Érted? Tudod Te is, hogy a középszerűség és erkölcstelenség minden hatalmat ördögien megkaparint ragadozó kedvében. Mi választott nép vagyunk. Pardon: lehetnének és kell is lennünk. Ezért mondtam igent Széphalom álmainak múzeumára. Semmi más vágyam nincs már: mint lelkileg sokkal gazdagabban élnünk!

*Na, Isten Áldjon.... Sanyi*²

Egyik alkalommal, azzal a megtisztelő kéréssel fordult hozzám, hogy keressek számára idézeteket Kazinczy Ferenctől. Annyira meghihlette Széphalom, hogy egy kórusmű írásán is gondolkodott. Az elküldött idézetek közül az alábbiakat választotta s használta fel a kivételes alkalomra írt kórusművében:

¹ Részlet a 2008. január 30-án 00:41:50-kor továbbított e-levelelől

² Részlet a 2008. január 30-án, 00:41:50-kor továbbított e-levelelől

„Szeretem az oly tettet, mely lángba hozhatja a lelkeket, s ami nemesíti azt.”

„Rajtunk áll, azt a szépet, amit lelkiünk érez, a kimondás által magunkévá tenni, s mely emelő gondolat az, hogy az ilyen cselekedet, az ilyen szó századok múlva is hathatósan szólанд a jókhoz!”

„E' világ' minden zugolyái közt, oh Széphalom, nékem te nevensz leginkább.”³

Még öt héten át tartott a fenti módon a Szavak alkotásának folyamata, míg nem a szerzőből hatalmas energiával feltörő örömkialtás email formájában jutott el hozzám.

„Jánoskán, Te Drága!

Íme: a kész mű! Végre!

FINIS LAUS DEO!!!

Hála a Teremtő Istennek, hogy adott ehhez Felső-Erőt! Ez ma igen ránk fér...

Ölel Baráti hűséggel, Sanyi”⁴

Elkészült hát a SZAVAK, Rapszódikus – Ének magyar-módra Óda a magyar nyelvhez Nagy Gáspár versére Vegyeskarrá, kamarazeneikarra és orgonára. Szokolay Sándor 370. opusa.

Az alkotó azonban madáchi értelemben sem pihent, katartikus pillanatában a műről, valamint a szöveg zenei mondandójáról az előadókat szükségét érezte üzenet formájában azonmód tájékoztatni.

„Drága Előadók!

Nem szántam másnak, mint őszinte ajándéknak ezt a művet a keleti végvárok védelmezőinek. Igaz, minden modern mű manapság könnyen büntetéssé válik. Ez főleg a szokatlanságuknak köszönhető! Én hiszek abban, amit leírok, az igazában, s üzenetében is. Épp ezért vállalom a dirigálását is. De nem hiúságból 77-ik évemben, magamat nem csak megismertem, de bőven meg is

A szerzői szavakba öntött gondolatai

³ Röviddel a Magyar Nyelv Múzeuma átadása előtt „Óh, Széphalom... Organum Hungarorum Vegyeskarrá és Orgonára Kazinczy Ferenc szövegére” címmel elkészült kórusművet a szerző magával hozta ugyan, azonban az idő rövidege miatt – az egyébként nem tervezett – bemutatása elmaradt...

⁴ Részlet a 2008. március 6-án, 23:00:35-kor továbbított e-levelelől

tapasztalhattam. Bevallok egy általános érvényű „bizonyosságomat” műveim tanulási idejéről. Először sokszor és sokan idegenkedtek a dallami, de főleg ritmikai énem milyenségétől, de a fáradságot mindig megérte, mert amikbe energiát tudtam adni, az mindig meghozta bőven az eredményét.

A küzdelem minél nehezebb, annál inkább pásztorolnom kell bizonyos mértékig a „művemre bizottakat”, s nem a betanítottjukat akarom „kioktatni!” Végül is, higgyétek el, a saját-műveimet én ismerem (hitem szerint) a legjobban, s emiatt nem maradhatok adósotok. Az „erőfeszítéseknek” akarok érzelmet (elsősorban), értelemet (másodsorban) adni munkátokhoz, de ezen túlmenően is, a darab „szuszogását” szeretném megszoktatni, s még inkább a „felfedeznivalókkal” fokozni! Német László szerint minden ember annyit ér, amennyit érezni tud. Hát én nagyon tudok... De ez nekem sem csak áldás, átok is... Az alkotást nem az ujjunkból szoptuk, hanem jó esetben felülről kaptuk, s ebben a hályogos-hazában mindenért meg kell küzdenünk, (Kodály szerint) szenvednünk is. Hát ezt akarom most, hogy kész lettem elhadarni Nektek, mert a nehézség nem azért van, hogy fáraszson, hanem az új, de igaz és szép-mondandó nem lehet banális közhely, és túl megszokott, hanem vállalni kell a megújulást. S erre van ma a legnagyobb szükség. Ennyit bevezetőül! De csűröm-csavarom tovább!

Nem akarlak magatokra hagyni Benneteket, és összekarolva sokkal többre mehetiünk. Újra idézem szeretett Németh László példaképemet: aki azt mondta: „ne azt nézzük, ami van, hanem azt, ami lehetne!” Nehéz helyzetben vagyunk, de az egész Világ is. Most nem lapítani kell, hanem bátran, bátrabban szólni az igazunkról. Ezért írtam ezt meg, mert nehezemre esik e százalmas világban itt élnem, de elmenni nem tudtam volna, igaz, álmomban sokszor disszidáltam, de a lábam sohasem tudott volna engedelmeskedni nekem.

Éjjel egy óra múlt... Rövidebbre kell fogni magamat, mert az alvás tita a legnagyobb, s nem hanyagolható csak úgy...

Drága Lelkecskéim! (drága Ádám Jenő bácsi szólított így bennünket.) Kell most szólni, s nem akárhogy, ezért írtam meg Nagy Gáspár versét. Mert a zene felerősítheti az igazat! Nagy Gáspár versét, ha csak elmondjátok, mormogva megérzitek ezeréves szorultságunkat, keserűségünket, feljajdulásainkat e bencés diák-volt istenes emberben. (...)

Nekem már nincs sok időm! Ha nem is lehet igazában tökéletes a mi életünk, de a teljes élet gazdagságát (amit a Teremtés adott nekünk), azt saját gyalázata nélkül senki nem veheti el tőlünk. Hat a Ti széphalmi örökségetek és a felkérés jól jött a mai sanyargatásunk idején!

Nem nehéz művet akartam írni, hanem keser - édes kemény és igaz – Nagy Gazsi szavával – „Isten elé tett memorandumot” kell, nem ordítanunk, nem siránkoznunk, hanem belső hitünk tántoríthatatlanságát kell e gyűlévészekkel, művészi eszközökkel, Tiborc-módra «felemlegetnünk.»

Erről van hát szó és nem a nehéz hangközökről, ritmusokról és hajlítá-sokról!

*Boldog nemzeti megújulást március 15-ére!
Hívetek és Testvéretek, aki már előre is nagyon szeret benneteket...
Ennyit előlegként, s egy kis kurzusszerű találkozás talán előbbre viszi
merészségünket...*

A találkozás reményében,

Szokolay Sándor⁵

A szerző által oly fontosnak ítélt és az előadó együttesek részéről szintén nem kevésbé vágyott „kurzusszerű” találkozás a bemutató előtt három héttel létrejött Széphalmon, ahol a kórus-, valamint a zenekari tagok közvetlenül is hallhatták a Magyar Örökség-díjas Szokolay Sándor szenvedélyes, magával ragadó, élményszerű elemzését, magyarázatát Nagy Gáspár verséről, a zeneszerző művészi elképzeléséről.

A bemutató eseményére, csakúgy, mint az első próbára a család barátja, Horváth Ottó okleveles gépészmérnök, aki ezúttal felesége, Mária ruhatervező társaságában kísérte el Sanyit.

A Magyar Nyelv Múzeuma ünnepélyes átadásának reggelén valamenyi hangszeres és kórustag közreműködésével megtartott sikeres összpróba végén még egy-egy utolsó szerzői kérést követően a Corvin-lánc tulajdonosa kedves, bátorító szavakkal mondott hálás köszönetet, mielőtt a rövid zenekari bevezető után felzengett: „*Sütnek a Szavak! Fájnak, de becsületére a szájnak, mondják a Szavak, mondják: ami legbelül Fáj!*”

2008. április 23. a Magyar Nyelv Múzeuma felavatásának napja Széphalmon bizonyára a magyar művelődéstörténet aranyoldalán szerepel majd, jelentőségét aligha lehet túlbecsülni. Sólyom László köztársasági elnök úr részvételével, Vizi E. Szilveszter, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, a Svédországból erre az alkalomra Zemplénbe látogató ükunoka Kazinczy Ferenc, valamint számos hazai és határon túli jeles személyiség jelenlétében az épület 21. századi stílusú falai (*Radványi György Ybl-díjas építész munkája*) az ünnepestég művészi tetőpontján visszhangozták: „*Dicséretére az Égnek, Magasába indul az Ének! Dicséretére az Égnek, Magasába száll az Ének! Alleluja!*” És dicsőségére a vezénylő zeneszerzőnek, az ősbemutatón közreműködő Lavotta János Kamarazene-karnak, Zemplén Egyesített Vegyeskarának, valamint Sátoraljaújhely Város Önkormányzatának!

Szerzői ajánlás a partitúrában

⁵ Részlet a 2008. március 7-én, 02:31:33-kor továbbított e-levelemből

Zempléni Kaszinó vendége

Másfél évtizede annak, hogy a Kossuth Lajos Művelődési Központ részben a városhoz is kötődő, köztiszteletben álló, ismert személyek meghívásával Zemplén Kaszinó néven útjára indította beszélgetős műsorát, amelynek soron következő vendégeként e sorok írójának javaslatára Szokolay Sándort hívta meg. A zeneszeretők közül a műsor házigaz-

dájához hasonlóan számosan lehetnek, akik a délelőtti ősbemutatóra, majd pedig a kora esti közönségtalálkozóra Szokolay-napként emlékeznek. A nagy érdeklődéssel kísért beszélgetés végén kedves figyelmességként az Intervox Nőikar (karnagy: Majorosné Hódossy Ilona) Ima rontás ellen (op.221), az erdélyi falurombolás elleni tiltakozásul írt kórusmű előadásával köszöntötte szerzőjét.

A Szokolay-nap Tokaj-Hegyalján hol is végződhetett volna méltóbb helyen, mint Koppány László nyugalmazott iskolaigazgató borkápolnájában, Mádon. László barátunk tanári módon mutatta be a pince folyékony aranyát: a furmint, hárslevelű, sárgamuskotály, szamorodni, valamint azok száraz, félszáraz, félédes változatait. Végül pedig a borok királyát, a királyok borát, a hat puttonyos aszúját töltötte poharainkba, a neves vendég tiszteletére pedig a Himnuszban is megénekelte nektárt is kóstolhattunk...

Igazgató úr vendégszerető szokásaként Szent János-áldással – az addig kóstolt borok közül a kiválasztott fajtával töltötte meg a búcsúpoharakat – mondtunk hálát az örökké emlékezetes együtt töltött napokért, s búcsúztunk vendéglátónktól, valamint Tokaj-Hegyaljától.

Dombóvári János

Az előadók: Lavotta János Kamarazenekar, valamint Zemplén Egyesített Vegyeskara

XXXII. Nemzetközi Kodály Hét, III. 7–12.

A rendkívüli körülmények ellenére sem marad el a Nemzetközi Kodály Hét, mely március 7–12. között már a 32. alkalommal, főként online események formájában valósul meg. A hét folyamán a részt vevő zeneiskolák kisfilmeket tesznek közzé, melyeket különböző helyszíneken forgattak. A Kodály Hét díszvendége Olli Varonen csellóművész, a Finn Kodály Társaság elnöke lesz.

A Kodály Hét zenei videóit megtekinthetők a Kelet-Helsinki Zeneiskola HONLAPJÁN és FACEBOOK-OLDALÁN, melyet ebből az alkalomból nyitottak meg.

„A zene mindenkié” – Kodály Zoltán híres gondolata a mottója a Nemzetközi Kodály Hétnek, amelyet Szilvay Csaba és Tauno Lempinen vezetésével 1989-ben rendeztek meg első alkalommal. A Kodály Hét célja, hogy egy ünnepi koncertsorozat keretei között mutassa be a Kodály-módszerrel történő zeneoktatás eredményeit egyrészt a jelenlegi zeneiskolások, másrészt az azóta tanárrá, művésszé vált egykori növendékek szereplésével.

A XXXII. Kodály Hét szervezői: Kelet-Helsinki Zeneiskola, Magyar Kulturális Intézet, Espooi Zeneiskola, Helsinki Konzervatórium, Lauttasaari Zeneiskola, Juvenalia Zeneiskola, Vantaai Zeneiskola és a Sibelius Akadémia.

A Kodály Hét nyitó eseményére hagyományosan a Magyar Kulturális és Tudományos Központban került sor, ami idén streamelve, az intézet-vezető **KÖSZÖNTŐJE** valamint Kristiina Junttu és Csilla Tuhkanen **MINIKONCERTJE** révén valósult meg.

A Kodály Hét jelenléti eseménye a Kodály Zoltán életéről és munkásságáról szóló angol nyelvű tablókiállítás, mely megtekinthető a Magyar Kulturális Intézetben (Kaisaniemenkatu 10, Helsinki) a járványügyi szabályoknak megfelelő körülmények között.

Művészeti vezetők: Kristiina Junttu és Csilla Tuhkanen

További információ: www.ihmo.fi

Szilvay Csaba

Újban a régi

Az olvasóink észre vehették, hogy nem is egy esetben mondatainkban igen gyakran előfordul a szóösszetételekben az „új” előtag. 2020 óta az időszámításunk is újnak fogható fel, mert egy nagy járvány rázta meg a mindennapokat, ezzel más lehetőségeket is megnyitva a feladataink ellátásához. Az elnökség munkáját is jócskán érintette ez a helyzet, így nekünk is be kellett csatlakozni a mindennapok online világába. Első ilyen összejövetelünket május elején tartottuk, mellyel előkészítettük az év második felét. Így dolgoztunk, pillanatképek munka közben.

A képeket köszönjük Balázsházi Bálintnak.

Új aranykor felé !?

„Homo proponit, Deus disponit.”- „Ember tervez, Isten végez” „HANGRÓL HANGRA...” Nemzetközi Zenei Nevelési Konferencia – megváltozott formában - koronavírus idején címmel a 2020 / 2 Hírek számában jelent meg írás dr. Mindszenty Zsuzsánna tollából a Szőnyi Erzsébet emlékére tervezett Nemzetközi Zenei Nevelési Konferenciáról. Már mindannyian tudjuk, hogy ez sajnálatos módon még online formában

sem valósult meg, de az örömben öröm, hogy könyv alakban hozzáférhető az előadások anyaga. A könyv címe **Álmok szárnyán a jövőbe Szőnyi Erzsébet emlékére** (kiadó KÓTA). Sajnos a könyv még nem jutott el mindenkire, így az elkövetkező számokban egy egy anyagot mi is közzé teszünk, mint társszervezők. Ebben a számban a Nemzetközi Kodály Társaság jelenlegi elnökének *Dr. Jerry L. Jaccard* írását olvashatják.

Új aranykor felé: gondolkodjunk távlatokban, tartsuk az irányt, őrizzük meg az egyensúlyt!

Hálás szívvel

Ötven éve az egyik leghőbb vágyam, hogy kiállhassak Önök, kedves magyar barátaim, pártfogóim és kollégáim elé, és szívem mélyéből megköszönjem azokat a nagyszerű ajándékokat, amelyeket nem csak nekem adtak, hanem a világ minden táján mindannyiunknak, akiknek megváltoztatta az életét az Önök Kodály-koncepció iránti odaadása. E vágyam félig valóra vált, mert a beszédemet most írott formában olvashatják, de a világjárvány megátolja, hogy személyesen gyűljünk össze, és hallhassák hangomon a szívből jövő melegséget és őszinteséget. De köszönöm, szavakkal leírhatatlan, mennyire *köszönöm*, amit tanítottak nekünk, a hihetetlen példamutatásukat arról, hogyan legyünk tanító zenészek, és hogyan legyünk egyúttal nagyszerű emberi lények. Önök miatt sokkal jobb hely a világ! A magam részéről mindössze néhány egyszerű ajándékot – történetet és személyes tapasztalatot – tudok felajánlani cserébe, annak reményében, hogy ezek megmutatják, folyton változó világunkban milyen nélkülözhetetlen *még mindig* a Kodály látomásának megfelelő magyar zeneoktatás a minőségi és stabil élethez, és *mindig is az lesz*.

Gondolkodjunk távlatokban

1980-ban jártam először Magyarországon, amikor mentorom, Lois Choksy és jómagam a Ford Alapítvány ösztöndíjával azt vizsgáltuk, hasznosítják-e a magyar hangszeres tanárok a diákjaik énektudását, és ha igen, hogyan.

Köszönhetően annak, hogy Szőnyi Erzsébet és Gabos Inge a zeneakadémiai pozíciójukból sok hivatalos ajtót megnyitottak előttünk, két hónapig tanulmányozhattuk a zenetanítást a magyar zeneoktatási rendszer minden szintjén. Amikor ellátogattunk a keszthelyi kastélyban üzemelő ének-zene iskolába, a helyi párttitkár közölte velünk, hogy mi, amerikaiak, „agyelszívó” hatást fejtünk ki Magyarországra, mivel olyan sok szakképzett magyar zenetanárt hívunk meg magunkhoz, hogy a zenepedagógusainkat képezzék. Gyorsan rájöttünk, hogy valójában büszke arra, hogy Magyarország ilyen egyedülálló forrással rendelkezik, amelyet a világ más táján nagyra értékelnek. Úgy tűnt, még ő is belátta, hogy az élet nem csak ipari vagy mezőgazdasági termelésről és ötéves tervekről szól, hanem valami másról is, ami az emberi fejlődés és jólét szempontjából rendkívül fontos.

Az a beszélgetés akkor inspirációt jelentett a számomra, most pedig, 40 évvel később, még inkább lelkesít, hogy megtudtam, hogyan bontakozott ki a magyar zeneoktatás a modern kognitív tudomány kútfőjéből a cseh-magyar Johannes Amos Comenius (1592–1670), a „modern oktatás atyja” személyében.¹ A harmincéves háború sokat üldözött számúztjeként végül rámosolygott a jó szerencse, és amikor a Rákóczi család meghívására a sárospataki kollégiumigazgatójalett, agykorlatbaisátültethet tepedagógiaielveit. Ott-tartózkodásakor írta legjelentősebb és leggyakorlatiasabb könyveit a kisgyermekkortól felnőttkorig tartó oktatásról. Észszerű oktatási elvei még ma is könnyen felfedezhetők saját Kodályzenepedagógiai gyakorlatunkban.² A párttitkárnak igaza volt: Kodály

¹ Comenius édesapja és nagyapja a Szeges vezetéknévvel viselte, édesanyja azonban a csehországi Komňa városából származott, így nem egészen ismert okokból a család a Komensky (latinul Comenius) nevet vette fel. Életének különféle szakaszaiban Comenius hol magyarként, hol csehként nyilatkozott saját magáról.

² Íme néhány példa arra, hogy Comenius alapelveit hogyan alkalmazzuk a Kodály-módszerrel való tanításban: „1) A művészetek és a tudományok összes ágának képviselnie kell magát az iskolában; 2) A rövid- és hosszútávú célokra törekvő szisztematikus tanítás elősegíti a sikeres tanulást; 3) A célok felé mutató, ismert tanítási ösvények szükségesegek, és ezeket követni kell; 4) A készségek fejlesztése rendszerint egymáshoz kapcsolódó párokban történik, például olvasás és írás, szavak és tárgyak, tanulás és tanítás; 5) A művészetek és a tudományok egy „*enciklopédiai egészet*” alkotnak, amelyben egymással több ponton kapcsolódnak, a tananyagot pedig úgy kell összeállítani, hogy a tanulók képesek legyenek észlelni ezeket a kapcsolatokat; 6) Egy adott tárgyon belül a módszertanok ötvözése – és a különféle módszertanok egyidejűleg való használata egy iskolán belül – összehatja a tanulókat, „*megtorpanást és késlekedést, az új tárgyakra vonatkozó utálatot, illetve az új tárgyakban való bizalom hiányát*” eredményezve; 7) A megfelelő módszertan lehetővé teszi a tanár számára, hogy egyszerre vegye figyelembe az egyént és a csoportot, jelentőségteljes tanulási időt biztosítva mindkét szinten; 8) A jó tanítás közvetlenül a célok felé törekszik, anélkül, hogy elvonná a figyelmét „*bármiről, ami nem közvetlenül hasznos.*” Ahogy a mondas is összefoglalja: „*Nem lövünk verébre ágyúval*”; 9) „*Minden tárgyat egyértelműen meghatározott lépésekben kell tanítani, hogy az adott napi munka az előző napi munka kibővítése legyen és előremutasson a holnap felé.*”; valamint 10) „*Ami haszontalan, azt válogatás nélkül ki kell dobni.*” Lásd: Comenius a Piaget, Jean, et al szerk. (1957). John Amos Comenius 1592–1670 – Selections. [Johannes Amos Comenius 1592–1670 – Válogatások.] Párizs: UNESCO, 61–64. o.

zeneoktatási módszere *valóban* egyedülállóan magyar; 400 éves sziklaszilárd talapzaton áll, amelytől egyenes vonal húzható Comeniustól Pestalozzin és Piaget-n át az aktív tanulási modellekkel jellemezhető, modern kognitív pszichológiáig.

Johann Heinrich Pestalozzi (1746–1827) svájci pedagógus szintén a magyar zenetanítás fontos alakja. Felismerte, hogy Comenius gyakorlati munkája közel két évszázada „*olvasatlan*”, és elkezdte visszavezetni a mindennapi tanítási gyakorlatba, valamint megpróbálta kibővíteni.³ Pestalozzi – Kodályhoz nagyon hasonlóan – jó ember volt, jó helyen és jó időpontban a történelem során.⁴ A szegény, jogfosztott társadalmi osztályok oktatása terén elért sikereinek fokozatosan híre ment a szociálisan egyre érzékenyebb európai nemesség körében. 1808-ban Brunszvik Teréz és Jozefin (Beethoven pártfogói) ellátogattak Pestalozzi svájci, yverdoni iskolájába, ahol előbbi huzamosabb időt töltött el, majd visszatért Magyarországra, hogy „angyalkertnek” nevezett óvodák hálózatát hozza létre a Habsburg Birodalomban. Nem sokkal később, 1810-ben a debreceni Váradis Szabó János magyar pedagógus látogatta meg Pestalozzit, majd 1814-ben Esterházy II. Miklós herceg, akikre egyaránt mély benyomást tettek a látottak. A XIX. század második felében Domokos Sándor, Horváth Gyula és Bátori Lajos magyar zenepedagógusok Pestalozzi aktív nevelési modelljének megfelelő tanári kézikönyveket és gyermekeknek való énekeskönyveket kezdtek kiadni, amelyekben a relatív szolmizáció is megjelent. Mivel ezek évtizedeken át számos kiadást megértek, tudjuk, hogy nagy hatást keltettek.⁵

³ Pestalozzi, J. H. (1826). “Méthode théorique et pratique de Pestalozzi pour l'éducation et l'instruction élémentaire, publiée en français par lui-même” [Pestalozzi elméleti és gyakorlati módszertana az alapszintű oktatáshoz és neveléshez, saját kiadásban, francia nyelven], in *Pestalozzi Sämtliche Werke* (1927). Zürich: Orell Füssli. 28. kötet, 317–319. oldal

⁴ Íme néhány példa arra, hogy Pestalozzi alapelveit hogyan alkalmazzuk a Kodály-módszerrel való tanításban: 1) Bármely tárgy tanulásának kapcsolódnia kell a tanuló intuíciójához; 2) Első a tapasztalás, ezt követi az elemzés, az elnevezés és a szimbólumokkal való leírás; 3) Az előmenetel az egyszerűtől az összetettebb részek irányában történik a tanuló fejlődési sorrendje, nem pedig a tárgyé szerint; 4) Időt kell hagyni a tanulónak az adott tárgy elemeinek elsajátításához; 5) A tényleges oktatásnak a természetes fejlődési utakat kell követnie az indoktrinálás, a kinyilatkoztatás vagy az átvitel helyett; 6) Tiszteletben kell tartani a tanuló individualitását; 7) Az alapfokú nevelés alapvető célja nem a tények elsajátítása, hanem a mentális folyamatok fejlesztése; valamint 8) A jó tanítás során jó kapcsolat alakul ki a tanár és a tanulói között. Lásd: Morf, H. (1868). *Zur Biographie Pestalozzis—Ein Beitrag zu Geschichte der Volkserziehung*. [Pestalozzi életrajzához – hozzájárulás a népnevelés történetéhez] Winterthur, Svájc: Buchdruckerei von Bleuler-Hausheer & Co., 1. kötet, 258–271. oldal.

⁵ Csupán egyetlen példa elég az állítás illusztrálásához: Domokos, S., Horváth, G., és Bátori, L., szerk., (1891). *Gyakorló-Könyv a Népiskolai Énekoktatáshoz – Weber J.R., Berni Zeneigazgató Rendszere Nyomán, Első füzet*. Harmadik Kiadás. Budapest: Kiadja Laufer Vilmos. Johann Rudolf Weber (1819–1875) számos írása és adminisztratív behatása szilárd kapcsolatot hozott létre Pestalozzi aktív tanítási-tanulási modellje és a svájci zenetanítás között, amelyet különösen értékelték Angliában és Magyarországon.

Pestalozzi merőben új jelentésréteggel gazdagította Comenius munkásságát – ez a „szemlélet” (*Anschauung*). Pestalozzi szóhasználatából felismerhetjük, mit értett ez alatt: az érzékszervi érzékelésből tapasztalatszerzés közben született intuíciót, tehát azt, hogyan szintetizálnak új tudást a cselekvésből, a tapasztalatból és az intelligenciából a tanárok és tanulók – „a tapasztalás és az elvonatkoztatás közötti, szinte észrevehetetlen határvonalat”.⁶

A kognitív fejlődés eme erőteljes vetülete bizonyosan nem került el Kodály figyelmét. Egyértelműen az volt a szándéka, hogy az intuíció a magyar zenetanítás és -tanulás fokmérője legyen:

*Mit kellene tenni? Az iskolában úgy tanítani az éneket és zenét, hogy ne gyötrelmem, hanem gyönyörűség legyen a tanulóknak, s egész életére beleoltssa a nemesebb zene szomját. Nem a fogalmi, racionális oldalaról kell megközelíteni. Nem algebrai jelek rendszerét, titkos írástát egy a gyerekek közöttös nyelvnek kell benne láttatni. A közvetlen megérzése útját kell egyengetni.*⁷

Világos számomra, hogy a Comenius és Pestalozzi óta eltelt évszázadok során az említett tudósok elvrendszere és gyakorlata tudattalanul is szerves eleme lett a magyar zenetanítás lelkületének, olyannyira, hogy a Kodály-konceptió a fejlesztő nevelés-oktatás talán egyik legtisztább formája a világon. Minden magyar zenetanár, akivel valaha találkoztam, azt mondta, hogy tanóráról tanórára „építi fel” a tanítványai „zenei tudását és készségeit”. A magyar zenei képzés egészében véve következetesen az életkori sajátosságoknak megfelelő, alkotó-teremtő, és ami a legfontosabb, erősen intuitív folyamat a tanárok és diákjaik számára. Az elmúlt néhány évtized során az Önökhöz hasonló oktatók tucatjait láttam tanítani óvodától egyetemi szintig, és mindannyian külön-bözőképpen tanítanak – ösztönösen –, de a Kodály-konceptió alapjai mindig felismerhetőek. A létformájukká vált; talán nincsenek is tudatában. Meg vagyok győződve róla, hogy azért próbálják Magyarországon kívül olyan sokan beleszuszakolni a sokrétű magyar rendszerben megtestesülő kodályi elgondolást a „módszer”-skatulyába, mert nem fogják fel, valójában mi is az Önök szerepe. Önök és a hasonlóképp intuitív jellegű, a műzenéhez természetesen vezető, autentikus népdal az a két hajtóerő, amely miatt olyan jól működik a koncepció.

Tartsuk az irányt

A mérvadó zenei anyagokat alkalmazó, közel évszázados, átgondolt, gondos, rugalmas tanítás az igazi kincs a magyar zeneoktatásban, mint Kodály

⁶ Jedan, D. (1981). *Johann Heinrich Pestalozzi and the Pestalozzian Method of Language Teaching*. [Johann Heinrich Pestalozzi és a Pestalozzi-féle nyelvtanítási módszer] Bern, Svájc: Peter Lang Publishers Ltd, 47. oldal.

⁷ „Gyermekkarok”. In: Bónis, F., szerk. (1964). *Visszatekintés*. Budapest: Zeneműkiadó, 39. oldal. Ez nem az egyetlen példa arra, amikor Kodály említette az intuíció fontos szerepét a gyermekek és felnőttek számára.

nagyszerű koncepciójának gyakorlati megvalósításában. Kevés más ország rendelkezik ezzel a kincssel – ha egyáltalán van ilyen ország –, amelynek Önök már a birtokában, sőt bővében vannak. Ezt egy másik történettel tudom szemléltetni, ezúttal két ógörög eposz alapján. Bizonyára emlékeznek rá, hogy Odüsszeusznak és tengerészeinek, majd később Iaszónnak és az argonautáknak a szirének mellett kellett elhajózniuk, kitéve halalos veszéllyel fenyegető, búvós éneküknek. Míg a korábbi eposzban Odüsszeusz viasszal tömte be hajósaí fülét, magát pedig a hajó árbócához kötöztette, hogy biztonságban elhajózhasson mellettük, addig Iaszón különleges előnyre tett szert: Orpheusz – „ünnepelet atyja a Dalnak” és mestere a lírának – is ott volt a hajóján! Miközben az argonauták eleveztek a szirének három szigete mellett, Orpheusz olyan csodásan és hangosan énekelt, hogy elnyomta a szirének hangját, így Iaszón és társai biztonságban továbbjuthattak.

Ezek az ókori mítoszok napjainkban is hasznos metaforaként működnek, mert manapság is számos „szirén” létezik a zeneoktatásban. Közéjük sorolhatók azok az elutasító hangok, amelyek hangosan hirdetik, hogy a Kodály-koncepció nem működik Magyarországon kívül.⁸ Mások „javítani” próbálják a kodályi elgondolást, mivel a művészetet és kultúrát dekonstruáló és átpolitizáló, szkeptikus ideológiák szerint túllépett rajta az idő, megváltozott a gyermekkor és a fiatalok kultúrája. Emellett ott a széles körben elfogadott városi legenda, amely szerint csak hangszeren játszó zenészek lehetnek zeneművészek.⁹ Szintén balszerencsés, hogyan irányítják a piaci erők számos országban a zeneműkiadást és a zeneipart az ízlésformálás és a zenei nevelés elvei helyett. Mi több, sok országban olyanok dolgoznak az iskolaigazgatásban, akik soha nem részesültek az általunk kínálthoz hasonló zenei készségfejlesztésben, így vonakodnak, ellenállnak, sőt nem hajlandók teljes munkaidőben alkalmazni szakképzett zenepedagógusokat. Ezek eredményeképp gyakorta nem fogják fel, miért fontos, hogy elegendő zeneórára és próbára kerüljön sor a mindennapi oktatásban. Ezenfelül különösen Észak-Amerikában széles körben elterjedt az a hiedelem, hogy csak bizonyos emberek tudnak énekelni, míg legtöbbszörünknek

⁸ Ez azon a hamis meggyőződésen alapul, hogy a magyar kultúra teljesen homogén. Tökéletes példája ez Santayana axiómájának: „*Aki nem emlékszik a múltra, az annak megismerésére van ítélve*”. Emiatt a multikulturális társadalmakban élő zenetanárok gyakran vonják le azt a következtetést, hogy nem lehet egyetlen zenei anyanyelv szerint tanítani az iskoláikban. Alaposabb vizsgálat után azonban kiderül, hogy a modern Magyarország különféle etnikumokból, dialektusokból, kultúrákból és szubkultúrákból álló mozaik saját dalokkal, táncokkal és népszokásokkal, melyek a népvándorlások, a határáthelyezések, a háborúk és a megszállások által gyűltek össze a Duna-medencében. Ez a spektrum megfelelően képviselteti magát a magyar zenei tananyagban, ugyanakkor egy olyan zenei anyanyelv formájában kerül közlésre, amely a közös tulajdonságokra, nem pedig a különbségekre koncentrálna jött. Tehát ezt *meg lehet csinálni* máshol is.

⁹ Nyilvánvalóan nem olvasták, amit Kodály jó barátja, Pablo Casals nyilatkozott: „*Képzeljék csak! Nagyszerű csellistának tartanak. Nagyszerű zenész vagyok – ez sokkal fontosabb!*” Lásd: David Blum, *Pablo Casals and the Art of Interpretation* [Pablo Casals és az interpretáció művészete] (New York: Holmes & Meier Publishers 1977), xi.

nincs hozzá meg „az érzékük”. Nincsenek tisztában az éneklés fejlesztő tulajdonságával, sem azzal, hogyan lehetne azt ápolni a dalok és tanítási technikák gondos megválasztása révén, sem az osztálytermi és a kórus-éneklés akusztikai jellegzetességeivel és ezek kölcsönhatásával.

Azért beszélek ezekről az észak-amerikai kihívásokról, amelyek kisebb-nagyobb mértékben más országokban is fennállnak, hogy kihangsúlyozzam, mennyire fontos a magas magyar színvonal számunkra, akik Magyarországon kívül oktatnak. 1946-ban a Zeneszerzők Szövetsége (League of Composers) felkérte Kodályt, hogy tartson beszédet New York City-ben. Ebben nagy feladatot állított kontinensünk zenepedagógusai elé:

Mindenkinek, aki hangszert tanul, előbb énekelnie kellene. A hangszer nélküli szabad ének a zenei képességek igazi és mélyreható iskolája. Előbb muzsikuskokat kell nevelnünk, mielőtt hangszerjátékosokat nevelnénk, és akkor minden jobbra fordul. Egyetlen más országban sem tettek annyit a hangszeres zene népszerűsítésére, mint itt. Ha az Amerikai Egyesült Államokban sikerül helyreállítani a megfelelő egyensúlyt az énekes és hangszeres zene, valamint az aktivitás és passzivitás között, úgy hiszem, hamarabb érhetnek el a lehető legjobb eredményekhez, mint ahogy azt bármely másik ország tehetné. És akkor Amerika – mint ahogy azt már sok más kérdésben megcselekedte – ezen a téren is példát mutathat a világnak.¹⁰

Sajnos az ilyen új eszmék nagyon lassan vernek gyökeret, és hetven évvel később lényegében azonos helyzetben vagyunk, kivéve azokat közülünk, akiknek a szemlélete megváltozott, mivel Magyarországon láthatták, mi is volt valójában Kodály szándéka. Szerencsére ő már tudta, hogy az ország azon dolgozik, hogy megvalósítsa az általa kitűzött feladatot.

A fentiekben bemutatott háttérrel adhatok-e néhány baráti jó tanácsot Önöknek, kedves magyar „családomnak”? Az elmúlt évtizedben tanúja voltam, hogy néhányan külföldi „szirénhangokra” hallgattak, amelyek azt sugallták, hogy tegyék félre a magyar zenei képzés egyes alapvető eredményeit, és azt érezzék, hogy tananyaguk, gyakorlatuk nem megfelelő, idejétmúlt, és a külföldi zenepedagógiai folyóiratokban bemutatott kutatások „igazabbat” szólnak. Ne hagyják, hogy megtévesszék Önöket! Ne térjenek le a már ókorban is veszélyesnek tartott „szigetek” kedvéért a régen kijelölt útjukról! A közmondás szerint „*a szomszéd kertje mindig zölddebb*”. Hadd áruljam el Önöknek, hogy mi, akik nem Magyarországon élünk, a Kodály Zoltán elvei szerinti zenei nevelést és az ő munkáját folytatókat a világ *legzölddebb* zenepedagógiai kertjének tartjuk!

Ez nem jelenti azt, hogy el kellene zárkózniuk a külföldi zeneoktatástól, inkább azt, hogy a következő kérdést feltéve vizsgálják meg a kutatások és

¹⁰Kodály, Z. (1946). *A komolyzene népszerűsítése*. Előadás a Zeneszerzők szövetsége előtt, New York, 1946. december 1. In: Bónis, F., szerk. (1964). *Visszatekintés*. Budapest: Zene-műkiadó, 1. kötet, 199–200. oldal.

vélemények ellentmondásos tömkelegét: a felvetett elgondolások közül melyik egyeztethető össze ténylegesen az aktív kognitív fejlődésről jelenleg alkotott értelmezésünket megalapozó, négy évszázadnyi folyamatos felfedezésekkel és alkalmazási területekkel? Jean Piaget a Nemzetközi Nevelésügyi Iroda igazgatójaként írta, hogy „Comenius tehát az egyik olyan szerző, akit nem szükséges helyesbíteni – sem ellentmondani neki – ahhoz, hogy korszerű legyen, hanem csupán le kell fordítani és folytatni munkáját,” mert olyan „neveléstudományt és oktatáselméletet” alkotott, amelyben a modern tudomány örökösen csak újra felfedezni tudta, milyen „formateremtő” a Természet, és hogyan „tükrözik az ember cselekedetei a Természet tevékenységét”.¹¹ Önök az őrei, táplálói ennek az először Magyarországon meggyújtott, fényes lángnak, amelynek fényére nagy szükség van a világban.

Három egyetemi témavezetőm is „szirén” volt. 52 évnyi zenetanári pályafutásom folyamán valamikor mindegyiküktől hallottam ezt a tanácsot: „Hagyja Kodályt, Amerikában nem fog működni, és a karrierjének sem tesz jót!” Az évek során sokat tűnődtem azon, hogy bennük van-e a hiba vagy bennem. Valahányszor megpróbált rávenni valamelyikük, hogy kilépjek a Kodály-mozgalomból, azzal hátrítottam el: „Jöjjön el, és nézze meg a saját szemével; jöjjön el, és higgye el; jöjjön el, és segítsen,” de egyik sem jött. Nagyon zavarba ejtő volt, hogy lehetnek ilyen intelligens emberek ennyire érdektelenek és szűk látókörűek. Végül rájöttem, hogy azért ilyenek, mert mindannyian a nemzeti zeneoktatási szövetség tisztségviselői – egyikük történetesen az elnöke –, és politikai, nem pedig pedagógiai szempontból szemlélik a zenetanítást. Az ő gondolkodásmódjuk szerint a sikeres karrier a szövetségben betöltött számos vezetői pozíció volt. Az idők során ők is és maga a szövetség is a megalkuvás útjára lépett, ami súlyos következményekkel járt.

Később a három „szirénem” hozzáállásának még nyugtalanítóbb okát fedeztem fel egy komoly befolyással bíró, ám rettenetes tévúton járó, 1972-es kiadású könyv, a *The Eclectic Curriculum in American Music Education* (Az amerikai zeneoktatás eklektikus tanterve) formájában.¹² A szóban forgó könyv szerzői azt állítják, hogy Dalcroze, Kodály és Orff zenetanítási módszerei meghatározott korlátokkal rendelkező „doktrínák”, amelyeket eklektikus módon kell ötvözni a teljes körű zenei nevelés eléréséhez. Persze egyáltalán nem értették meg a lényegét: a magyar zenetanítási rendszer már így is a legekklektikusabb a maga nemében, épp úgy,

¹¹ Piaget, J. (1998). *De la Pédagogie* [A pedagógiáról]. Párizs: Éditions Odile Jacob, 204. o. és Piaget, J., et al szerk. (1957). *John Amos Comenius 1592–1670—Selections*. [John Amos Comenius 1592–1670 – válogatás] A bevezetőt Jean Piaget, a Nemzetközi oktatási hivatal igazgatója írta. Párizs: UNESCO, 20–21. és 228–229. o., szerkesztve helyesírás szempontjából.

¹² Landis, B. és Carder, P. szerk. (1972). *The Eclectic Curriculum in American Music Education*. [Az eklektikus tananyag az amerikai zeneoktatásban] Washington, D.C.: Zeneoktatók Országos Konferenciája, 176. oldal

ahogy egy finoman kimunkált svájci óra minden egyes alkatrésze fontos szerepet játszik a többihez képest.

Sajnálatos módon az eklekticizmus megingathatatlan irányvonal lett az amerikai zenepedagógus-képzésben, egészen a legtöbb főiskolai és egyetemi továbbképző zenetanítás-módszertani kurzusig. Hadd meséljek el egy másik történetet. Egyszer a barátaink – egy házaspár, akik ugyanabban a kórusművészeti képzési programban tanultak egy közép-nyugati egyetemen – izgatottan mesélték nekem, hogy „*A jövő héten mindent megtanulunk a Kodály-módszerről a zenei módszertani óránkon!*” „Mindent Kodályról” egy hét alatt? Szóhoz sem jutottam! És el sem tudom mondani, hányszor hallottam a zenetanáraink szájából ilyen kijelentéseket: „*Ebben a hónapban tanítok egy kis Kodályt, a következőben egy kis Orffot, azután egy kis Dalcroze-t.*” Persze a válaszom mindig az volt: „*Hát, remélem, fog tanítani egy kis zenét is!*” Mindez az eklekticizmus csupán néhány zavarba ejtő következménye, amelyekkel a világ minden részén találkozhatunk, mivel gyakran másolják az amerikai elgondolásokat. Ez segít megmagyarázni azokat a rendkívül furcsa zenei és pedagógiai attitűdöket, magatartásformákat, amelyekkel időnként a Magyarországon kívüli szemináriumokon és nyári tanfolyamokon oktatóként találkozhatnak.¹³

Mostanára már bizonyára rájöttek, hogy Kodály Zoltán a mi modern Orpheuszunk – nemcsak Magyarországé, hanem az egész világé. Lángelme volt; olyasfajta génius, amelyből csak egy létezhet; igazi látnok, aki egyszerre kötődött a régmúlthoz, élt a jelenben, és képes volt a múlthoz hasonlóan messzire látni a jövőbe. Zsenijének része volt, hogy képes volt felismerni, hogyan fonható össze és intézményesíthető a magyar zenetanításban három ősi „technológia”: a népdal, a kottairáshoz és zeneszerzéshez vezető guidói éneklés-hallás-olvasás útvonala, valamint a természetes kognitív fejlődés. Ez a felismerés abban is segítette őt és Bartókot, hogy megértésük, hogyan lehet kidolgozni az ősi dallamoknak a modern harmónia-rendszer köntösébe öltöztetéséhez a hangok egymáshoz való viszonyának tengelyrendszerét:

¹³ Például a hangszeres oktatás túlhangsúlyozása a vokális és hallás készségek előkészítése nélkül egyéb helytelen meggyőződéseknek adott teret – még az iskolai zenetanárok túlnyomó többségénél is –, melyek szerint az általános népesség nem képes a magas szintű muzikalitásra és zenei tudásra, kivéve akkor, ha az illető „tehetséges” vagy „jó képességű”, és a gyerekek hangszer nélkül nem igazán tudnak megtanulni énekelni, hallani, írni, illetve zenét értelmezni. Ezek a tanárok, adminisztrátorok és szülők általában nem hiszik el – mivel saját maguk soha nem tapasztalták –, hogy mindenki van egy alapvető hajlama a zeneiségre, amelyet fejleszteni lehet és kell is egyszerű, de következetesen alkalmazott eszközökkel. Ez a típusú hozzáállás befolyásolhatja a „Kodály-féle képzésben részesült” számos zenetanárt is, akik látszólag nem mernek továbblépni az alsó tagozatnál, mivel úgy vélik, hogy a felső tagozatosok már nem „tartják szórakoztatónak” a zenét. Az ilyen tanárok nincsenek tisztában azzal, hogy mi a különbség a „szórakoztatónak tartják” és az „örömeiket lelik” között – előbbi ideiglenes és a tanár személyéhez kötődik, míg utóbbi a tanuló által elsajátított tudásanyag és készségek eredménye, ami megnyitja az utat az életen át tartó zenélés felé. Ez utóbbit felismerő zenetanárokról utalt úgy Kodály, hogy „*ritkák, mint a kék gyémánt*”. Kodály szavai, forrás: Bónis, F. (1964), 292–295. oldal.

S valóban, Kodály páratlan éleslátással, csalhatatlan ítélőképességgel találja meg a helyes utat az „izmusok” útvesztőjében. Azt az utat, mely az igazi magyar műzene megeremtéséhez vezet. Tekintetét a mélybe fordítja, saját népének lelkébe s ugyanakkor az európai zene nagy századaiba is. Nem zárkózik a szűklátókörű nacionalizmus korlátai közé. Évről-évre felkeresi a magyar vidéket – sorra járja Nyitra, Bars, Gömör, Nógrád, Heves megyék falvait – s ugyanakkor hosszabb tanulmányutat tesz külföldön.¹⁴

Ennyit a szirénekről és az általuk keltett zürzavarról! Forduljunk el tőlük, és álljunk ki valamiért a minden helyett. „Kételkedjünk a kételyeinkben, ne a hitünkben”¹⁵ – mi már hiszünk abban, ami Önöknél közel száz éve olyan jól működik az iskolában! Néhány dolog annyira alapvető, hogy évszázadokig kitart. Kétségtelen, Orpheuszunk sok tennivalót hagyott ránk, hogy látomását világszerte valóra váltsuk.

Őrizzük meg az egyensúlyt

Kodály pedagógiai zseni is volt; hiszen hozzánk hasonlóan tanár volt. Velünk együtt örököse volt Comenius, Pestalozzi és Piaget hagyatékának, mélyrehatóan megértette azt, így hosszú idővel a halála után is rávilágít, hogyan gondolkodjunk a tanításról. Rájött, hogy a ma magyar zenetanításként ismert, többszintű rendszer nem lehet egyedül az övé, hanem számos elme terméke, egészen a mai napig és az Önök mindennapi tanításáig. Egyesítő erejével összehozta a motivált igazságkeresőket. Saját szavaival:

Tanári működésemet mégis folytattam: misszióknak tekintettem. Bizonyos időt rá kellett még szánnom, hogy a tehetséges fiataloknak megmutassam a helyes utat. De tanításom nem csak a zeneszerzőket érintette, számos olyan tanítványom is járt a zeneszerzés tanzakra, aki nem akart, vagy nem tudott komponálni. Jó muzsikusokká akartak csak válni, hogy később tanárként vagy karmesterként működhessenek. A jó pedagógus „hiánycikk” volt. Pedig az ő fáradásuk nélkül soha nem érhetjük volna el az iskolai zene mai színvonalát. Ki kellett tehát képeznem egy sor ilyen pedagógust is. Ezek ma mindenfelé tanítanak.¹⁶

Ma ennek az eltávozóban lévő nemzedéknek a tudására építünk, és a mi kiváltságunk, hogy nem csupán Magyarországon, hanem az egész földön folytassuk befejezetlen munkájukat. Kodállal együtt nagyszabású kereteket alkottak az általunk is olyan jól művelt, átgondolt és eredményes

¹⁴ Eősze, L. (1956). *Kodály Zoltán élete és munkássága*. Budapest: Zeneműkiadó, 11. oldal

¹⁵ Parafrázis az eredeti „Ne kételkedj a hitvedben, kételkedj a kételyeidben, mert azok nem megbízhatók” alapján. Forrás: Bosworth, FF. (1924) *Christ the Healer* [Krisztus, a gyógyító] 7. oldal, Webelérés: <http://www.walkagain.info/Christ%20The%20Healer.pdf>, legutóbbi hozzáférés: 2000. április 6.

¹⁶ Kodály, Z. (1969). *Utam a zenéhez – Öt beszélgetés Lutz Besch-sel*. Budapest: Zeneműkiadó, 63. oldal

zenetanítás folyamatos meg- és újratereemtésére. Ez volt a közös céljuk, és most már a miénk is.

Önök közül sokan osztották meg velem néhány évtizeddel ezelőtti tapasztalataikat „Kodály aranykoráról”, amikor a heti két énekóra volt a norma, amikor országszerte sorra nyíltak az ének-zenei iskolák, amikor jóval több zeneiskola létezett, és amikor a szigorú zenetanár-képzési rendszer alig bírt lépést tartani a minden szinten növekvő tanárigénnyel. A rendszerváltás után történt valami, amikor az európai uniós tagság olyan gazdasági és szakpolitikai változásokkal járt, amelyek hatására kevesebb lett a zenetanárképzés tananyaga és a gyakorlati oktatás. Önök közül néhányan jóhiszeműen megkísérelték véghez vinni a megkövetelt változtatásokat, de csak azt tapasztalták, amiről tudták, hogy be fog következni – valójában felvizezték, ami korábban olyan jól működött –, így aztán bátran ellen kellett állniuk, és újra fel kellett építeniük az előző modellt. És itt emlékeztetnünk kell az országok vezetőit egy közmondásra, amely magyarul és angolul is egybecseng: *„Ne öntsük ki a fürdővízzel a gyereket!” – Don't throw the baby out with the bathwater!”*

Most tehát az a kérdés, hogyan lehet visszahozni az *első* „aranykort”, majd egy magasabb szintre jutni. Ez a magyar zeneoktatás belügye, amelyet ha megoldanak, még mélyrehatóbb globális következményei lesznek, mint amikor a világ minden tájáról érkező zenepedagógusok az 1964-es ISME-konferencián felfedezték Magyarország legféltettebb titkát. Ahogy Kodály élete során, a megoldás összehangolt erőfeszítést igényel, amelyben részt kell vennie a magyar oktatási és kulturális minisztériumnak, a KÖTA szövetségnek, a Magyar Kodály Társaságnak, a Nemzetközi Kodály Társaságnak és az ország számos zenetanárképző karának. A legfontosabb feladat számba venni a már elért rendkívüli eredményeiket, és eldönteni, hogyan lépjenek tovább és ki a világ színe elé. Én mindössze javasolhatom az alábbi rövid- és hosszútávú teendőket – Önök jobban tudják nálam, hogy pontosan mik legyenek a prioritásaik:

- Továbbra is kötődjenek a Bartók és Kodály által létrehozott – a nyomdokaikban járó zenetudósok, zeneszerzők, pedagógusok több nemzedéke által továbbvitt –, a magyar zenei életet átítató, hihetetlenül gazdag, „népdalból mestermű” örökséghez, és folytassák a fejlesztését!¹⁷
- Állítsák helyre a heti kétszeri alapnormát minden általános iskolában, majd bővítsék a zenetanulási lehetőségeket a középiskolákban, hogy példát mutassanak a világnak: *„A zene mindenkié!”*

¹⁷ Vannak olyanok az országainkban, akik szerint a szájhagyomány már letűnt. Tapasztalataim szerint azonban elég egy kis időt eltöltenünk az iskolai játszótereken ahhoz, hogy új dallamokat tudjunk begyűjteni és megélnünk, hogyan generálnak új variációkat a régi dalokból a gyerekek, akik a leglelkesebben alkalmazzák a szájhagyomány útján való terjesztést.

- Országszerte növeljék az ének-zene iskolák számát, hogy helyreálítsák, majd túlszárnyalják a gyorsított zenetanítás és -tanulás korábban elért szintjét!
- Erősítsék meg és bővítsék kiváló közösségi zeneiskolai rendszerüket, hogy a lehető legtöbb diákot és műkedvelőt éri el!
- Továbbra is támogassák és fejlesszék a középfokú zeneművészeti konzervatóriumaik hasonlóan jelentős, országos hálózatát!
- Állítsák vissza a kellő mennyiségű tananyagot és gyakorlatot a zene-tanárképző intézményekben!
- Folytassák a figyelemre méltó iskolai zenekiadást és -terjesztést, amely megfizethető áron teszi hozzáférhetővé a zenét!
- Találjanak módot annak a kiaknázására, hogy az UNESCO 2016-ban Kodály életművét „a kultúra megőrzésének egyik legjobb módjaként” ismerte el, amely „nemzetközi szinten használatra érdemes tanítási modell”¹⁸

Igen, mindezek végrehajtása *pénzbe fog kerülni*, azonban mindannyian emlékszünk, mit mondott Kodály a pénztárca ürességéről a lélek ürességéhez képest! Mellesleg, az „aranykor” idején sokkal nagyobb volt a pénzsűke, mint napjainkban, és mind tisztában vagyunk vele, hogy sok költséges társadalmi kérdés megkerülhető, ha fiatalok energikusan vetik bele magukat a zenélésbe! Kodály világosan megértette ezt, amikor adminisztrátorokkal és pszichológusokkal cserélt eszmét az iskolalátogatásai során:

*Mi tudjuk, hogy a zenével való mindennapos foglalkozás úgy felfrissíti a szellemet, hogy az aztán fogékonyabbá válik minden más tárgyra is. Ezenfelül úgy látszik, hogy a zene általában hat az emberre. Ezekben az iskolákban legalábbis szinte semmi ok nincs arra a panaszra, mely manapság minden iskolában hallható, méghozzá nemcsak Magyarországon, hanem egész Európában, sőt Amerikában is: hogy az ifjúság féktelen és fégyelmezetlen. Elmondhatjuk, hogy a zene ritmikusan is, harmonikusan is hat az emberekre, és hogy ezek a muzikális gyerekek, azzal, hogy a zene áthatja őket, egészében harmonikusabb emberekké válnak.*¹⁹

Ismételten úgy tűnik, hogy a keszthelyi párttitkár tényleg megértette ezt, és erős a gyanúm, hogy személy szerint reménykedett benne, hogy a magyar zeneoktatás fennmarad és virágozni fog.

Egy újabb történettel szemléltetném, milyen eredményt értek el eddig, és miért olyan fontos, hogy folytassák jól végzett munkájukat. Több évvel ezelőtt eljöttek hozzánk vendégségbe a családunk miskolci barátai, és per sze elvittük őket megcsodálni a jól ismert utahi vörös sziklák vidékét.

¹⁸ <http://www.unesco.org/culture/ich/en/BSP/safeguarding-of-the-folk-music-heritage-by-the-kodaly-concept-01177>, a cikk elérése online: 2017. május 1.

¹⁹ Kodály, Z. (1966), 61–62. oldal

A nyugati hegyvidéken hatalmas távolságokat kell megtenni, és az első százötven kilométer után kezdett elfogni az öt éves vendég kislány türelme. Így aztán megállapodtam vele, hogy „cseréljünk” dalokat, az ő egy-egy magyar dalát az én amerikai énekeimért. Ez ment kilométereken át: vidáman énekelt *egy csomó* magyar gyerekdalt anélkül, hogy bármi segítséget kapott volna a szintén az autóban ülő szüleitől és bátyjától. Egy idő után már kellett egy kis unszolás a családtól, akik vagy megsúgták egy dal címét, vagy segítettek elkezdni énekelni valamit, amiről tudták, hogy ismeri. A visszaút hasonlóképpen telt. Varázslatos pillanatok voltak ezek számomra, ahogy egy család két nemzedékét hallottam, amint örömeiket lelik a zenei örökségük ápolásában. Azt is tudtam, hogy a kislány édesanyja profi néptáncegyüttes tagja volt, és az ő anyja szintén fontos szerepet játszott a család kultúrájának alakításában. Tehát valójában *három* generáció vett részt az öt éves gyermek dalkészletének és általános énektudásának fejlesztésében. Lenyűgöző bepillantást nyerhettem abba, milyen mélyrehatóan érte el a magyar zenetanítás a társadalom alapjait. Az ősi dalok ilyen széles repertoárja és a hibátlan éneklés ritkaságszámba menne egy tipikus amerikai családnál.

Elértünk hát a kérdés lényegéhez, az egyéni és kulturális identitáshoz, ahhoz a legnagyobb kincshez, amelyet annak köszönhetően birtoklunk és élvezünk, hogy Bartók, Kodály és számos társuk a falusi zenei életet az iskolába és a koncertszínpadra vitték az Önök történelmének olyan korszakában, amikor agresszív rendszerek próbálták meg eltörölni a magyarság lényegét. Amit az UNESCO a kultúra és identitás „*megőrzésének*” nevez, azt kell nyújtania a három szervezetünknek, és pontosan ez az, amire a világnak ma minden korábbinál nagyobb szüksége van.²⁰ Ahogy Milan Kundera cseh író emlékeztet bennünket:

*A nemzeteket úgy likvidálják, [...] hogy legelőször elveszik az emlékeztetőket. Megsemmisítik könyveiket, műveltségüket, történelmüket. És valaki másféle könyveket ír, más műveltséget nyújt, más történelmet talál ki nekik. A nemzet aztán lassan nem érti jelenét, és elfelejti múltját. A környező világ pedig még sokkal hamarabb felejt.*²¹

A nemrégiben a malajziai Borneó szigetén, Kucsingban tartott IKS-szimpozium szintén emlékeztetett arra, hogy sok kevésbé fejlett országban még mindig életerős és ép a szájhagyomány, a népek önazonosságának tárháza. Ez jelzéseként szolgál mindannyiunk számára, hogy éljünk a lehetőséggel, és gyűjtsük össze, őrizzük meg, mielőtt eltűnik.

Úgy vélem, már tisztában vannak azzal, hogy a KÓTA és a Magyar Kodály Társaság döntő szerepet játszik a világnak példát mutató magyar zeneoktatás új életre keltésében. Számos más országgal ellentétben Önök-

²⁰ Ld. a 2. bekezdést: <https://ich.unesco.org/en/inventorying-intangible-heritage-00080>

²¹ Kundera, Milan (1981). *A nevetés és felejtés könyve*. New York: Penguin Books, 159. oldal

nél már a nagyszerű, oktatással és kultúrával foglalkozó minisztériumaik és művészeti alapítványaik támogatják erőfeszítéseiket, mint például ezt a kiadványt és azt a konferenciát, amelyet eredeti szándékunk szerint a világjárvány előtt szerveztünk volna meg. A magam részéről elnökként tisztelettel felkérem Önöket, hogy legyenek vagy továbbra is maradjanak a Nemzetközi Kodály Társaság aktív tagjai. Szükségünk van a jelenlétükre és előadásaikra a szimpóziumainkon, valamint írásaikra egyre nagyobb tiszteletnek örvendő és széles körben olvasott *hirlevelünkben*. Mi több, működünk együtt még szorosabban, hogy megmutassuk a világnak, hogyan tanulta meg Magyarország Kodály Zoltán időtlen zeneoktatási víziója révén megőrizni, becsben tartani az identitását.

Ezt úgy is megtehetjük, hogy ellátunk más kultúrákat azokkal az eszközökkel, amelyekkel kialakíthatják saját útjukat anélkül, hogy mi diktálnánk nekik, pontosan merre menjenek. Kérjük fel őket, hogy csatlakozzanak hozzánk a Kodály végcélja felé vezető úton: *„...nem sokat ér, ha magunknak dalolunk, szebb, ha ketten összedalolnak. Aztán mind többen, százan, ezren, míg megszólal a nagy Harmónia, amiben mind egyikek lehetünk. Akkor mondjuk majd igazán: Örvendjen az egész világ!”*²²

Isten, áldd meg a magyart!

---

²² „Előszó”. In: Kodály, Z. (1937). *Bicinia Hungarica I.*, Magyar Kórus Budapest

---

Új zenetanítási modellek a Kodály koncepció szellemében

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Kodály Intézete 2021. március 27-én szombaton Online Zenepedagógiai Konferenciát rendezett a Magyar Tudományos Akadémia és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem (MTA-LFZE) Aktív Zenetanulás Kutatócsoportjának 2016 és 2020 között végzett interdiszciplináris kutatásának eredményeiről.

Dr. Vigh Andrea, egyetemi tanár, a Zeneakadémia rektora köszöntötte a több mint 300 regisztrált érdeklődőt, akiknek egy része a Zoom platformon rendezett webinarium-on keresztül, másik része pedig a Zeneakadémia YouTube csatornáján követte az eseményeket. A konferencia két meghívott díszvendége Dr. Csépe Valéria és Dr. Csapó Benő akadémikus professzorok voltak, akik a magyar pszichológia- és pedagógia tudomány nemzetközi híré, s talán nem túlzás azt mondani, hogy a legmeghatározóbb és legnagyobb hatással bíró képviselői. Mindketten oktatói, kutatói munkájukon, valamint gazdag és jelentős publikációs tevékenységükön keresztül évtizedek óta inspirálják mindazokat, akik a magyar közoktatási rendszer modernizációja, az iskolai oktatás és nevelés korszerű tartalmak mentén történő fejlesztése érdekében dolgoznak.

Vigh Andrea bevezetőjében hangsúlyozta, hogy a Zeneakadémia az elmúlt nyolc évben a korábbi évekkel való összehasonlításban sokkal több szálon igyekezett a magyar iskolai ének-zene oktatás elért évtizedes eredményeinek további fejlesztésében és gazdagításában katalizátorként közreműködni. Ezen törekvésének eredménye a 2014-ben, az Egyetem partneriskolaival kialakított és elindított Mintaiskola Program, amely program célja az, hogy a zeneoktatás teljes vertikumában mutassa be a Kodály nevével fémjelzett magyar zeneoktatás legjobb tradícióit, s rámutasson arra, hogy ezen tradíció akkor maradhat csak élő és érvényes, ha zenetanításunk gyakorlata reflektál a körülöttünk lévő világban zajló szociális és kulturális változásokra, továbbá folyamatosan épít a pszichológia és pedagógia tudományok legfrissebb tapasztalataira. A Magyar Tudomány Akadémia által 2014-ben ill. 2016-ban meghirdetett szakmódszertani pályázaton való részvétel ez utóbbi felismerésből született.

Az MTA pályázatának célja a szakmódszertan tudományos megalapozását és megújítását segítő interdiszciplináris kutatások és azok gyakorlati alkalmazásának támogatása volt. A TTK Agyi Képzőközpont kiváló munkatársai Dr. Honbolygó Ferenc tudományos főmunkatárs vezetésével és a Zeneakadémia Kodály Intézetének oktatói és kutatói Dr. Nemes László Norbert egyetemi tanár valamint Dr. Deszpot Gabriella tudományos főmunkatárs vezetésével hozták létre azt a kutatócsoportot, amely hat éven át eredményesen működött. Munkájuk célja a kodályi hagyományokra ill. a hazai iskolai ének-zene tanításhoz kapcsolódó módszertani hagyományokra építő, megújuló eljárások és segédeszközök által alkotott komplex tanítási módszerek kidolgozása volt, valamint ezzel párhuzamosan a zenetanításban érvényre jutó friss és korszerű pedagógiai szemlélet meghonosítása a napi gyakorlatban. Mindehhez kapcsolódott a kutatási eredmények megvalósítása a gyakorlatban a Mintaiskola program keretében. A konferencia erről a munkáról és a kutatás végeredményéről számolt be.

Dr. Csépe Valéria és **Dr. Csapó Benő** egy-egy rövid bevezető előadása a zenepszichológiai és zenepedagógiai kutatások nézőpontjából világított rá a kutatócsoport munkájának fontosságára. Ezután három hosszabb plenáris előadás következett.

Dr. Nemes László Norbert előadása áttekintést adott Kodály Zoltán az 1930-as években kikristályosodott zenepedagógiai koncepciójának gyakorlati adaptációiról, s rávilágított arra, hogy a kutatócsoport által kialakított új zenetanítási modellek létrejöttét, s minden hasonló későbbi törekvést éppen Kodály az újra és a progresszívra mindig nyitott habitusa inspirálta, inspirálhatja. **Dr. Deszpot Gabriella** a *Dinamikus énekkzene-tanulás* modell megszületésének háttéréről beszélt. Előadása áttekintést adott a Kokas-pedagógia eredményeinek eredményes integrálásáról az iskolai ének-zene tanítás folyamatába. A *Dinamikus énekkzene-tanulás* elnevezés szakítva a helyesírási normákkal, már elnevezésének írásképeben is megjeleníti a módszertan szemléletmódját: kifejezi az ének

és a zene egy tartalom- és élménykörbe vonását, felvezeti a szabad mozgáshoz kapcsolt személyes, adaptív tanulás lehetőségét a zenei tudás elsajátításakor. A kutatócsoport munkájának eredményei tanúsítják, hogy lehetséges a Kokas-pedagógia szemlélete és kreatív gyakorlata, valamint a Kodály-módszert hagyományosan alkalmazó ének-zene tanítás összekapcsolása és így adottak a feltételek Kokas Klára zenepedagógiája elterjesztésére a 21. századi gyermekek rendszerszintű zenei nevelésében. Az új zenetanítási modellek oktatás-idegtudományi hatásvizsgálatáról tartott előadást **Dr. Honbolygó Ferenc**, aki összefoglalta a szakmódszertani fejlesztéshez kapcsolódó longitudinális vizsgálatok eredményeit. Ezek a vizsgálatok keresztül a kutatócsoport arra igyekezett választ kapni, hogy az új aktív zenetanítási formák hogyan alakítják a résztvevő gyermekek kognitív és agyi fejlődését. Kutatásuk jelentősége, hogy az osztálytermi környezetben végzett zenetanításai modellek hatását vizsgálták a modern testelmélet, a számítógép alapú és online tesztelés, valamint az idegtudomány eszközeit is igénybe véve, összekapcsolva a pedagógiai, pszichológiai és idegtudományi kutatásokat.

A három előadást három bemutató követett. Legelőször a *Kreatív ének-játékok ritmikus mozgással* modell interaktív bemutatására került sor. A bemutató a résztvevők aktív bevonásával és a módszertani fejlesztéshez készített multimédia példatár rövid filmrészletei segítségével vette sorra miként lehet a különböző komplexitású mozgássorokat egyrészt a zenei ismeretszerzés szolgálatába állítani, másrészt a polifonikus készségek, a 'multitasking' és az osztott figyelem készségének aktiválására felhasználni, harmadrészt az éneklési készség alakítására, javítására alkalmazni. A módszertani fejlesztés során kidolgozott speciális ritmus-hangoztatási rendszer, a „testritmus”, valamint a szintén irányított mozgásra építő és az ismétlődéses, aktív zenehallgatás lehetőségét magában hordozó zenehallgatási metódus is bemutatásra került. A bemutatót **Barabás Edina** és **Szirányi Borbála** tartották. Ezt követően került sor a *Dinamikus énekzene-tanulás* digitális példatárának bemutatására. A résztvevők **Buda Sára**, **Farnadi Tamara** és Dr. Deszpot Gabriella vezetésével konkrét példákkal és videó-felvételekkel illusztrálva ismerkedhettek meg a szabad mozgásra épülő kreatív dalos-játék és a felfedező zenebefogadás énekórai lehetőségeivel. A harmadik bemutató közérthető és ismeretterjesztő módon nyújtott betekintést azon vizsgálatok háttérébe, amelyek a zenetanítási modellek hatásvizsgálata kapcsán történtek. Az érdeklődők értesültek arról, hogy miként lehet vizsgálni számítógépes és hagyományos módszerekkel az alapvető kognitív képességeket (nyelvi képességek, végrehajtó funkciók, általános intellektus, kreativitás és empátia), illetve a zenei képességeket (az észlelés és reprodukció oldaláról is), valamint bemutatásra kerültek az agy működésének vizsgálatát lehetővé tevő elektrofiziológiai módszerek is. A bemutatót **Dr. Asztalos Kata**, **Dr. Honbolygó Ferenc**, **Lukács Borbála** és **Dr. Maróti Emese** tartották.

A kutatás záródokumentumai és, ami talán az érdeklődők számára a legvonzóbb és legfontosabb, a kutatási eredmények gyakorlatban történő adaptációját segítő oktatási segédanyagok és példatárak elérhetőek a Kodály Intézet honlapján keresztül (www.kodaly.hu).

Köszönet illeti a Magyar Tudományos Akadémiát, amely 2014 és 2020 között a Tantárgy-pedagógiai Program keretéből biztosított bőkezű támogatást számos kutatócsoportnak, köztük az MTA-LFZE Aktív zene-tanulás kutatócsoportnak.

Nemes László Norbert

ZENEAKADÉMIA
Zeneintézet

**ÚJ ZENETANÍTÁSI
MODELLEK
A KODÁLY-KONCEPCIÓ
SZELLEMEBEN**

Zenepedagógiai Konferencia az MTA-LFZE Aktív Zene-tanulás Kutatócsoport 2016 és 2020 között végzett interdiszciplináris kutatásának eredményeiről.

Időpont: 2021. MÁRCIUS 27. [szombat] 9:00-15:00
Helyszín: ONLINE WEBINARIUM [ZOOM PLATFORM]

Új utakon a Kodály módszerrel – az online tanítás lehetőségei az ének-zene órán

**Két megvalósított forma és tapasztalat
a sok közül Érden és Budapesten**

Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola – Érd

Nagy volt a kísértés, hogy írásom ilyen bejelentéssel kezdjem: „Forradalmasítottam a magyar ének-zene oktatást”, lásd online képzés. De mégsem, hisz nem sikerült – szerencsémre – áttenni *csak* ebbe a térbe a tanítást. Pedig!? Valljuk be, milyen kényelmes papucsban tanítani a laptop előtt, milyen boldogság egy tea mellett írogatni és küldözgetni feladatokat a különféle digitális platformokon a diákoknak, aztán pedig – néha éjszakákba nyúlóan – mind, az összes diáknak, személyre szabottan megválaszolni a megoldások mikéntjét, vagy legalább annyit írni nekik egyesével, hogy „köszönöm”, persze még más is, szeretve és ismerve érzékeny egyéniségüket, képességeiket, attitűdjüket, tantárgyi elkötelezettségüket. A személyes megszólításnak lelki töltete van, közvetlen, emberi. Ez nem

elhanyagolható. Mindenkinnek fontos, hát még a gyerekeknek! Ám nekem, tanárként is, mert ezekkel a megszólításokkal sok esetben elkezdődik egy-egy mini-levelezés, társalgás, kitérülködés: „Kivel mi történik, hogy érzi magát ebben a fire-fura szituációban”. Sokunknak hiányzott a fizikai kontaktus, az oda-vissza ható testközelség és annak kisugárzásai, rezdülései.

Tanítunk? Online, de hogyan? Melyek azok a lehetséges tartalmak, amelyek így is átvihetők, közölhetők?

Számomra nem volt kérdés, hogy intenzitásban gyengébb eredményeket fogok elérni, mint amikor a tanteremben találkozunk. Ezért nem is igazán a megtanítás, hanem inkább a szinten tartás volt a legfontosabb célom. Nem éreztem magam ebben a szituációban igazán jól, mivel a lényeg, a lélek megszólítása, megérintése, a személyes találkozás, a szem- és testkontaktus, a jelenléti közös muzsikálás valamennyire eltűnt, megszűnt. Legalábbis, én nem tudtam ezt teljességgel megvalósítani az IKT eszközök zsenialitásával sem. Azt gondolom, ezt akkor sem tudtam volna, ha magam a különféle informatikai felületeket brilliánsan használom. Emelt szintű ének-zenei osztályokban tanítok, mely tantárgyi munka kiteljesedése a kórus. Annak negligálása fáj a legjobban. Nagyon hiányzott a mintegy 80 fős gyermekkarommal történő közvetlen zenei munka, a közös, a szó szerinti harmónia, és tudom, a gyerekeknek is a több korosztályú emberi és énekes találkozás. *Mi maradt?* Az énekórák közvetlen jelenlét nélküli szervezése, a lelkek valamiféle felemelése a személyes találkozások hiányában is.

Az otthontanulás elején egy ideig, azt gondolom, mindenki (tanár – diák) a szünidő pihentető ízét érezte. Aztán eljött az a pont, amikor már hiányoztak a társak, a közösség, némelyekben feltámadt a tudásszomj, és ömlöttek a tanulni való feladatok, a házik. Ám felmerült a kérdés, a „hogyan tanuljak otthon tanárom közvetlen segítségével nélkül?” Anyuval? Apuval? Jajj! Ki, mit tett, diák – szülő – pedagógus? Ki, miben és hogyan segíthetett? A szülők bizonyára az informatikai felületeket biztosították, ha éppen a családban elégséges eszköz állt a felnőtt és gyerek rendelkezésére, valamint a viszonylag nyugodt háttérrel. Egyáltalán nem irigylem őket, hisz ezernyi probléma akadályozhatta gyermekük órarend szerinti

otthoni tanulását. De ezt most nem részletezem, inkább a megvalósítás segítségét köszönöm.

Emelt szinten heti négy énekórán vesznek részt a gyerekek. Az online időszakban sokak várták, volt aki örömrórának, más a családi éneklés órájának nevezte. Hogyan terveztem? Egy héten egyszer jelentkeztem be osztályaimnak videós órával, a többi alkalommal pedig a Google Tanterem felületén feladatokat küldtem számukra. A videós órákon rögtön azt kellett kérnem, hogy „mindenki némitsa el a készülékét”, mivel ebben a térben nem lehetséges együtt énekelni. Időben szétcsúszik a hang, a hangszín is torz, a frazeálás és a dimanika nem is érzékelhető. Nem tudtuk a megszo-kott órai kezdéseket sem reprodukálni: közös légzőgyakorlatok, beéneklés, órai anyaghoz illeszkedő intonációs gyakorlatok, stb. Mi volt helyette? Népdalcsokor éneklése úgy, hogy az osztály csak engem hallott, én pedig a monitoron keresztül a „tátikázókat” nézhettem, örömömre néha a szü-lőket is. Igyekeztem követni az arikulációt, a szemek járását, arcjátékukon keresztül a kifejezést, és találgattam, ki, hogyan, mennyire intenzíven muzsikál. Figyelhettem a szövegtudást, a ritmika és a tempó pontosságát. Aztán megkértem a biztosan éneklőket, hogy mutassák be önállóan a ta-nultakat. „Zenetagozaton” a szereplés nem okoz gondot, így a diák-kista-náraink mindig segítők partnereim voltak. Csodálatos élmény volt, amikor dallamosztinátót kellett énekelniük ismeretlen népzenei felvételhez, vagy csak egyszerűen orgonapontot tartani egy új Beethoven dal kíséreté-ként. Bár nem hallhattam ki hogyan dalol, mégis megkapó volt látni az arcokat, és azt követően hallgatni élménybeszámolójukat. Az új dalokat megpróbáltam a videós órákon megtanítani, ám a gyakorláshoz kipreparált kot-tákat küldtem, és igyekeztem keresni megfelelő hangfekvésben, tanulásra alkalmas hangfelvételeket is, mely a népdalok esetében ez legtöbbször a népi zenekari kíséret, mint hangzási élmény elküldését jelentette. Az új dalok tanulása után hang-, vagy videófelvételeket készítettek, és ezt kellett visszaküldeniük. Ebben a feladatban volt valamiféle mókás vizsgadrukk, és természetesen bizalom is felém, hiszen tudták, érezték, hogy itt nem lehet rosszul teljesíteni, mindenki elismerést kap bátor kiállásáért.

Ezek az éneklések botladozásai, de mi történik az egyéb zenei felada-tokkal? A közös hallásgyakorlatok kimaradtak, de a zeneelméleti tudás szinten tartását a Learningapps, Wordwall, Sutori, Okosdoboz, stb. digi-tális felületek játékos feladatai pótolták. A zenetörténet magyarázata talán könnyebb volt, hisz lehetett küldeni értelmezést szolgáló ppt.-ket, preziket, word dokumentumokat, internetes kereső feladatokat. Mindegyikhez le-hetett You Tube által megerősített zenei illusztrációkat csatolni. Ha zene-hallgatási anyagot kaptak, akkor olyan kérdéssorral készítettem, amelyek válaszaí egyrészt értelmezték a művet, másrészt számomra is visszajelez-ték az aktív, figyelmes, vagy éppen passzív részvételt. Néha-néha az is előfordult, hogy családi zenehallgatásról számoltak be a gyerekek. Ez igazán pazar volt! A You Tube felületén lehetséges találni olyan koncert

felvételeket, ahol a teljes partitúra kottája követhető, olvasható, de van olyan felvétel is, ahol pl. versenymű esetében a koncertfelvétel látható, ám a szólót játszó hangszer kottájának dallama is olvasható.

A gyerekeknek természetesen vissza kellett küldeniük a házi feladataikat, sokszor még a füzetbe írt jegyzeteiket is. Ezek kottázások, ritmusírás, hiányzó dallam pótlása, transzponálási feladatok, stb. voltak. Az osztályzatok is erre születtek, és legtöbbször sokkal kedvezőbbben, mint azt előben tenném. Nem szerettem volna elvenni senkinek a kedvét, hiszen most teljesen magukra voltak hagyva, és csak igen-igen kevés családtag tudott a zenei stúdiómban segíteni.

Nagyon fontos volt számomra, hogy a feladatok meghatározásában röviden, érthetően és egyértelműen fogalmazzak. A verbális kommunikáció sokkal könnyebb, hiszen ugyanazt a gondolatot sokféleképpen el lehet magyarázni, körbe írni, de írásban erre nincs lehetőség. A gyerekek amúgy sem szeretnek hosszú szövegekkel bíbelődni. Tömör, egzakt megfogalmazások kellettek.

Mi volt nagyon-nagyon más? Másként és sokkal többet kellett egy-egy órára készülni. Mivel az online térben a gyerekek valójában nélkülüm tanultak, önállóan, esetleg szülő vagy testvér segítségével, csak olyan feladatokat próbáltam adni, amelyek megoldásában közvetlenül nem kellett segítenem. Ezért elsőként ki kellett választanom azokat a műveket, amelyeket alkalmasnak tartottam az önálló feldolgozásra, befogadásra. A műválasztással már meg kellett nyernem, „hadra kellett fognom” a diákokat, hiszen mivel nem voltam velük egy térben, így nem tudtam személyesen lelkesíteni őket a feladatok elvégzésére. Nemcsak a műválasztás motiválhat, hanem a változatos tevékenységi formák kitalálása is. Le kellett kötnöm a figyelmüket aktív és érdekes tevékenykedtetéssel. Küldtem pl. operatörténetet képregény-formátumban, kotta-puzzle feladatokat új dal tanuláshoz, hiányos kottát zenei írás-olvasáshoz, stb.

Amit viszont a zene érzelmeket, érzéseket közvetítő eszközeivel egy kicsit talán meg tudtam oldani, az a *lelki gondozás*. Mentálisan ebben az időszakban sérülhettek a gyerekek, hiszen diáktársaik nélkül, magányosan, családi környezetben dolgoztak, a saját szobájuk alakult át tanteremmé, vagy éppen azzá sem, hiszen esetleg a szülők, a kis-nagy testvér is jelen volt az óráján, amit a diák nem szeretett volna, vagy éppen nem is volt megfelelő eszköze a tanóráihoz, így nem tudott azokba maradéktalanul bekapcsolódni. Ezek mind belső feszültségeket okozhattak. Átalakult a tanulási-figyelési nyugalom, de mindenképpen jelentős, hogy hiányzott a kortárs kapcsolat.

Léteznek-e, egyáltalán kellene-e új utak és új módszerek a színvonalas ének-zene tanításhoz? Mi a jövő? *Talán az offline – online vegyítése*. Hogy mikor, kinek, mely pedagógiai-szakmai helyzetekben és hogyan, azt sok minden befolyásolja. De az IKT-val megtámogatott oktatásról nem kell, hogy lemondjunk. *Mi az, ami használható ebből az éteri létből,*

és mi az, ami nem? Mit gondolhatunk erről? Válaszom személyes, hisz szubjektív tapasztalásokon alapszik. Amire feltétlen használni fogom, az a felzárkóztatás akár hosszabb hiányzás esetén, netán a tehetséggondozás, az önálló munkavégzés erősítése, a gyakorló feladatok küldése, és az otthoni zenehallgatási feladatok gazdagítása.

Amit nemsokára visszakapunk, amire mindannyian vágyunk, az az éneklés, muzsikálás újra élesztése a közösségi együttlétek alkalmával, mert „A zene az életnek olyan szükséglete, mint a levegő. Sokan csak akkor veszik észre, ha már nagyon hiányzik.” (Kodály Zoltán)

Rápli Györgyi

Pannonia Sacra Katolikus Általános Iskola Budapest

Iskolám, a Pannonia Sacra Katolikus Általános Iskola, tavaly márciusig a mindennapos éneklés helyszíne volt. Kora reggeltől a nap végéig mindig hallatszott valahonnan énekszó. Egyházi iskola lévén a nap közös imával indult, ahol minden gyerek, tanár és a szülők egy része is reggelente együtt énekelt. A majd három évtizedes hagyomány ekkor hirtelen megtorpant. Nagy lett a csend.

Elhalt a közös énekszó, elnémultak a furulyák, amik eddig mindig körbezsongták az épületet (hiszen nálunk mindenki játszik ezen a hangszeren), és megállt a kórusmunka. Az első bezárás idején óvatos próbálkozások folytak: hogyan lehet a gyerekeket az otthonukban zeneileg is megszólítani? Szeptemberben azonban komolyan el kellett gondolkozni azon, hogy miként lehet az éneklést, a zenét valamiképp megőrizni. Mit kell tenni, hogy az ének-zene ne váljék „tanulós tantárggyá”, ahol az eddigi önfeledt muzsikálást a száraz feladatok, és számonkérések váltják fel. Számomra egyértelművé vált, hogy továbbra is élményt kell adni a gyerekeknek. Ezt az élményt pedig úgy kell közvetíteni feléjük, hogy ne azt éljék meg naponta, hogy mi nem történik most az órákon, hanem olyan dolgok történjenek, amik eddig nem voltak, vagy amire eddig jóval kevesebb idő jutott, a folyamatos éneklés mellett.

Idén első osztálytól nyolcadikig minden évfolyamon tanítottam. Az alsósoknál a ritmuskészség fejlesztése került előtérbe, sok-sok játékkal. Rengeteg mondókát tanultak, Weöres Sándor verseket ritmizáltak, mondtak kánonban, alkottak hozzá ritmikai vagy szöveges osztinátókat. A különféle ritmushangszerek is főszerepet kaptak, amik mindig nagyon népszerűek a gyerekeknél. Amikor jobb volt épp a helyzet, énekeltünk maszkban. Amikor

ezt sem lehetett, dúdoltunk, hiszen az veszélytelen. Elvontabb, de nagyon hasznos feladat volt, amikor kézjelekkel mutatták a szolmizációs hangokat a dúdolt dallamhoz. Sor került természetesen a zenei írás gyakorlására is. A tanári énekhangot szükség esetén pótolta a xilofon, a kalimba, valamint a zongora. A kicsik számára mindig nagyon fontos a készüllet és a megmutatkozás. Három népszokás: a lucázást, a háromkirály-járást és a balázsolást megtanulták a „maszkjuk mögött”, amit azután felvettünk, és az ünnep napján az egész iskola közössége és a szülők is élvezhették, online. A felsősöknél nagyobb szerepet kapott a zenetörténeti anyag és a zenehallgatás. Most volt idő hosszabb koncert-részletek megtekintésére. Egy idő után képesek voltak a különböző hangszereket felismerni hangzásuk alapján. Nagyon élvezték, amikor a kivetített partitúrában követhették a zeneművet. Kihasználunk minden lehetőséget a muzsikálásra. Elemeztünk zongoraszonátát élőben, a „veszélytelen” vonósok hozták a hegedűket, csellókat, kamara muzsikáltak vagy kísérték az osztály dúdolását hangszereiken. Az aktív muzsikálás hiányát januártól csengettyűzéssel igyekeztük pótolni. Két készletet szerzett be az iskola. Ezt a közösségi zenélést kicsik és nagyok egyaránt nagyon élvezték. A különböző dalok, dallamok kis harangokkal való megszólaltatása nagy figyelmet igényel. Fejleszti belső hallásukat, ügyesíti őket a ritmus pontos reprodukálásában, edzi türelmüket, miközben közösségi élményt ad. Mire épp elmélyültünk ebben az izgalmas csengőjátékban, érkeztünk el a második nagy lezáráshoz. A felsősöknek napi három, az alsósoknak napi két online órájuk lehetett, hogy ne terhelődjének túl a gépi világgal. Ebbe az énekórák érthető módon nem kerülhettek be. A gyerekeket másképp kellett megszólítani. A zenei kapcsolat megőrzésére rövid videókat készítettem, ahol egy-egy éneket tanítottam meg, hallás után lépésről lépésre, mint ahogy azt régen tettük, vagy dalcsoportot ismételtettem át. Mindig kaptak kicsi zenehallgatási anyagot is, kiegészítésként. Előkerülhettek újra a furulyák is, hiszen ez otthon megengedhető volt. Néhány hét elteltével arra kértem a kicsiket, nagyokat, hogy küldjék el felvételben a megtanult dalokat. Az eredményt ajándékként éltem meg! Az első örömöm az volt, hogy végre láttam az arcukat. Mosolygós felvételek érkeztek, amin a gyerekek boldogan, önfeledten daloltak maszk nélkül. Voltak családi felvételek, ahol a testvérek összeálltak együtt énekelni, ki az óvodás kishúgával, ki a nagymamájával. Volt, ahol az édesanya kedves zongorakísérettel rögtönzött a kisgyerek tétovázó énekéhez, a kamasz fiúk pedig az édesapjukkal duettek, kétszólamban. Érkeztek családi kamarazeneelésről való felvételek is, szép számmal.

Számomra ezek a néhány perces kis zenei villanások voltak az idej karantén legszebb pillanatai. Azt mutatták, hogy nem csak a gyerekeknek, hanem az őket körülvevő családoknak is fontos – életük része - maradt a zene. Búvópatakként ott él az otthonaikban, és ha lehetőség adódik szívesen átmossa énekszóval, muzsikával a lelküket.

Blazsek Andrea

Holy Names, Kodály, 2019

2. Kodály-szemléletű tanárképzés Kaliforniában

Az alábbiakban az oaklandi Holy Names College, majd University Kodály Programja keretében 1969–2019. között folyó munkáról, a képzés kereteiről, tartalmáról, szakmai háttéréről, tanáiról és hallgatóinak köréről rendelkezésünkre álló adatokat tekintjük át.¹

Az Első Nemzetközi Kodály Szimpózium nagy horderejű bejelentése: a Ford Alapítvány két évre szóló támogatást nyújt a HNC számára, hogy egyetemi szintre fejlessze a Kodály Programot.² Sr. Hein már a program 1969-es indulásakor a tanári mesterképzés megvalósítását tűzte ki célul, ugyanakkor többféle keretben, többféle végzettséget nyújtó tanfolyamot szervezett. A tanévközi – egész tanéves – képzés 1974-ben indult. A Holy Names által folytatott képzések a következők:

– A Kodály-módszer szerinti ('Kodály-hangsúlyú') tanári mesterképzés (*Master of Music Education Degree with the Kodály Emphasis*) zenei alapidplomára (Bachelor-fokozat) épül, és négyhetes nyári szemináriumhoz kapcsolódó egy tanéves időkeretben folyik. Eleinte elvégezhető esti és levelező tagozaton ('part-time basis'), illetve öt nyári tanfolyam alatt is.

– A már zenetanári végzettséggel rendelkezők számára hirdetett, ugyancsak egy nyári plusz egy tanéves program a Kodály-módszer szerinti specializáció, az ennek teljesítését igazoló tanúsítvány: *Kodály Specialist Certificate*.

– A Kodály Nyári Intézetben, három nyári tanfolyam elvégzésével is nyerhető tanúsítvány (*Kodály Summer Certificate*). A tanfolyamok általában négyhetesek, a képzés három szinten – szolfézsból, szolmizációból egyes években (1985, 1987) négy szinten – folyik.

– Többször hirdetnek tanúsítványt adó őszi, tanévközi tanfolyamot is (*Fall Sabbatical Certificate*, 1992, 1996).

A felsoroltak közül a nyári szemináriummal nyíló éves master-program, valamint a hároméves *Kodály Summer Institute* tartalmáról adhatunk bővebb áttekintést.

¹ Alapvető forrásaink: Legány Dénes: A Kodály-mozgalom negyedszázada Kaliforniában. *Metronóm. A Magyar Zeneiskolák Szövetségének információs lapja*, 1994/5-6. szám, pp. 12–13.; Platthy i. m.; a *Kodály Envoy* 1974–2019. évi, az Országos Széchényi Könyvtár, illetve a kecskeméti Kodály Intézet állományában megtalálható számai; Hartyányi Judit 2019. évi oaklandi előadása – a Szerzőnek itt mondunk köszönetet, előadásának kéziratáért és a jubileumi rendezvények dokumentációjáért.

² Szőnyi Erzsébet: *Öt kontinensen a zene szolgálatában*, Budapest, 1979. Gondolat, pp. 305–306. (A továbbiakban: *Öt kontinensen...*)

A mesterképzés fő tárgykörei, 1975-ös leírás szerint: „Kodály-szolfézs” és pedagógia, népzene, karvezetés, kórusirodalom, karének vagy kamarának, hangképzés, választott fő hangszer, zenetörténet és zeneirodalom, zenei könyvészet a népzenei forrásokkal, valamint bemutató tanítások és tanítási gyakorlat tanszéki szupervízió mellett.³ A későbbi ismertetőkből kirajzolódik, hogy a pedagógia a Kodály-módszer filozófiáját és történetét, tananyagát és tanmenetét, valamint pedagógiai technikáit (módszeres eljárásait) egyaránt felöleli; sor kerül videóórák elemzésére is.

A gyakorlótanítások az első időkben „a Szilícium-völgy fővárosa” San José iskoláiban folytak, majd az 1990-es évektől átkerültek az Oakland melletti Piedmont oktatási intézményeibe. Már 1975-ben alkalmas vezetőtanárok álltak rendelkezésre. Velük, és a Ford Alapítvány anyagi támogatásával vált lehetővé a *San José Pilot Program* megvalósítása: 1975–1978 között kísérleti jelleggel bevezették a mindennapos zenei nevelést nyolc intézményben, óvodától harmadik osztályig, Sr. Hein és Lois Choksy irányításával, mintegy 2000 gyermek, illetve tíz, a HNC Kodály Programján kiképzett tanár részvételével. A kísérletnek, elméleti tanulságai⁴ mellett gyakorlati eredménye a kísérletet dokumentáló, egyszerűsmind oktatási segédanyagul szolgáló videófilm.⁵

A *Summer Institute* programjaiban a fő tárgyak – szolfézs, pedagógia, népzene, karvezetés, kórus – mellett egy-egy részterület alkalmanként külön hangsúlyt kap, a tanfolyam egészében vagy hosszabb-rövidebb időtartamú, néhány napos, olykor több hetes külön előadás-sorozatok, műhelyek (‘workshop’-ok) formájában. Ezek tematikája rendkívül széles: kelet-ázsiai kultúrák, európai és amerikai folklór, zenetörténet, zeneelmélet, karvezetés, iskolai kórusmunka és repertoár, iskola előtti zenei nevelés (ez utóbbi rendszeresen), zenei készségfejlesztés általános és középiskolában, idősebb korú kezdők tanítása, Kodály-módszer a hangszertanításban, zenei nevelés multikulturális közegben, Suzuki-, Orff- és Dalcroze-módszer; 1993-ban spanyol nyelvű kurzust is hirdetnek (Dalcroze és Kodály).

1989-től hagyománnyá válik a régi hallgatók három-négy napos nyári szemináriuma, amelyben helyet kapnak elméleti előadások, zenei tanórák vagy egyéb szakmai események (mint 2006-ban Hegyi Erzsébet, Sr. Hein és moderátorként Anne Laskey beszélgetése *Kodály Zoltán és hatása* címmel⁶), középpontban a kóruspróbákkal és a Nyári Intézet záróhangversenyével.

³ Sr. Mary Alice Hein: Kodály at the College Level, Undergraduate and Graduate, *Kodály Envoy*, June 1975. pp. 3–4.

⁴ Sr. Mary Alice Hein: San José Kodály Pilot Project, *Kodály Envoy*, July 1978. pp. 4–6., uő: The Effects of Kodály Pedagogy on Teacher and Student (Evaluation on San José Project), *Kodály Envoy*, Summer 1980. pp. 2–10.; uő in: *Reflections...* p. 82.

⁵ *Music Lessons. The Kodály Method in the American Classroom*. New Jersey, 1981. Karol Media – Paramus.

⁶ Jegyzőkönyvét közli *Kodály Envoy*, Spring 2008. pp. 4–6.

2007 óta a Summer Institute alkalmanként hosszabb-rövidebb gyermekkórus-tábort szervez, ennek próbáin hospitálva nyár idején is közvetlen, élő pedagógiai tapasztalatokat szerezhetnek a hallgatók.

A tanári kar

Az új program megvalósítása részben a Holy Names zenei tanszékének tanáira épül, olyanokra, akik a Kodály-módszerben specializálódtak, a budapesti Zeneakadémián vagy a későbbiekben az oaklandi, esetleg más amerikai intézet Kodály-képzéseinek valamelyikén. Rajtuk kívül, az alapító Hein nővér elgondolása szerint, a hitelesség zálogául, kezdetől mindmáig bekapcsolódnak a munkába magyar illetve Magyarországról elszármazott tanárok, a nemzetközi kitekintés érdekében pedig időről időre meghívást kapnak más országok „Kodály-specialistái” is.

Az első évtized tanárai, a Holy Names (HN) Kodály Programjába történt bekapcsolódásuk időrendjében:⁷

– Mary Alice Hein (1924–2016) Sister Emmanuella Mary, HN 1969–1991, a program alapítója és 1989-ig igazgatója; tanította többek között a népzene, valamint a Kodály-módszer története és filozófiája című tárgyakat. Magyarországi tanulmányi éve (1970–71) után a budapesti Zeneakadémián nyert Kodály-tanúsítványt. 1986 tavaszán Fulbright-ösztöndíjjal folytatott magyarországi kutatásainak eredménye a *The Legacy of Zoltán Kodály. An Oral History Perspective* című, a Kodály-örökség húsz kiemelkedő magyar képviselőjével készült interjúkötete.⁸

<https://www.iks.hu/newsletter1/253-obituary-sr-mary-alice-hein.html>

Nyugdíjba vonulása után is kapcsolatban maradt a tanszékkal, részt vett a Summer Institute negyedszázados ünnepségein 1994-ben, Kodály halálának 30. évfordulós megemlékezésén 1997-ben, Batta András budapesti zeneakadémiai rektor 2006. évi oaklandi fogadásán, ugyanez év nyarán az említett kerekasztal-beszélgetésen. Nevéhez fűződik egy általános iskolai tankönyvsorozat (*The Singing Book*,⁹ szerzőtársai: Lois Choksy, valamint az első kötetnél Kathleen Dalton).

⁷ A rendelkezésünkre álló adatok részletezettsége változó, így az itt közölt áttekintés nem teljes.

⁸ Budapest, 1992. IKS.

⁹ *The Singing Book. A Music Book Based on the Educational Principles of Zoltán Kodály: Beginning Level*, 1978; *Intermediate Level*, 1981; *Second Level*, 1983; San Francisco, Renna/White Associates.

– Serényi Emma (1915–2000) HN 1969–1975, szolfézs, karvezetés, énekkar. A budapesti Zeneakadémián 1937-ben szerzett diplomát, székesfehérvári, majd 1945-től budapesti iskolák tanára és énekkarok vezetője; 1971-ben vonult nyugdíjba,¹⁰ a Holy Names munkájában hét nyári szemináriumon és 1972-től három tanéven keresztül vett részt.

www.parlando.hu

– Lois Choksy, HN 1974–1979, módszertan. A budapesti Zeneakadémián 1970–71-ben tanult, a San José Pilot Program egyik kidolgozója, a *The Singing Book* társszerzője (Hein nővérrel).

<https://www.coastreporter.net/entertainment/arts-entertainment/romantic-sonata-from-musical-author-1.995848>

– Eleanor „Toni” Grose Locke (1917–2015) HN 1974–1979, népzene. Magyarországi tanulmányai (1969–71) után a budapesti Zeneakadémián nyert Kodály-tanúsítványt.¹¹ A Holy Names népzenei archívumának megalapozója, ennek anyagából állította össze kodályi szemléletű és az amerikai (kaliforniai) hagyomány sok rétegéből válogató, több kiadást megért gyűjteményét: *Sail Away. 155 American Folk Songs to sing, read and play.*¹²

<https://www.legacy.com/obituaries/eastbaytimes/obituary>.

[aspix?n=eleanor-grose-locke-toni&pid=174290652](https://www.legacy.com/obituaries/eastbaytimes/obituary.aspx?n=eleanor-grose-locke-toni&pid=174290652)

A Holy Names Kodály-Programjának indulásában, a Summer Institute (SI) tanáraként szerepet vállaltak még:

– az Egyesült Államokból *Mary Helen Richards* (1921–1998), SI 1969 (még abban az évben létrehozta saját intézetét),¹³ *Darázs Árpád* (1922–1986) a budapesti Zeneakadémián végzett karnagy, 1956-ban hagyta el Magyarországot, 1965-ben a Columbia Egyetemen a Kodály-módszer adaptációs lehetőségei témájában tudományos fokozatot szerzett,¹⁴

¹⁰ Székely András szerk.: *Ki kicsoda a magyar zeneéletben*, Budapest, ^{2/}1988. bővített kiadás, Zeneműkiadó.

¹¹ <https://www.legacy.com/obituaries/eastbaytimes/obituary.aspx?n=eleanor-grose-locke-toni&pid=174290652>. Az internetes források utolsó megtekintése: 2020. augusztus 31.

¹² New York, ^{1/}1981. Boosey & Hawkes.

¹³ Richards Institute of Music Education and Research, lásd Peggy Bennett: *From Threshold to Music to Education Through Music: a Collaboration of the Principles of Zoltan Kodaly and the Work of Mary Helen Richards*, kutatási beszámoló, Texas, 1987. Music Educators Association, p. 9.

<http://www.peggydbennett.com/wp-content/uploads/2010/07/TMEA-From-Threshold-to-Music-to-Education-Through-Music.pdf>.

¹⁴ *Öt kontinensen...* p. 167.

SI 1975; *Kathleen Ellen Dalton* (Sister Mary Katherine, 1911–?), a *The Singing Book* első kötetének szerzőtársa (Sr. Heinnel), SI 1975–1976; – Kanadából *Pierre André Perron* (1935–2017) zeneszerző, a Holy Names hallgatójaként szerzett tanári diplomát – még a Kodály-hangsúlyú tanárképzés megindulása előtt –, Szőnyi Erzsébettel 1965-ben került kapcsolatba és 1968-ban magyarországi tanulmányúton is járt,¹⁵ SI 1975–1979; felesége, a macaói születésű *Margaret Tse Perron* SI 1975–1976 és 1979; – Angliából *Margaret Holden* karnagy, Kodály-művek elismert előadója, 1968-ban magyarországi tanulmányúton járt,¹⁶ SI 1975; *Graham Johnson* zeneszerző, SI 1975–1976.

A továbbiakban a nem Magyarországról érkező tanárok legtöbbje már Amerikában, később Ausztráliában nyer kiképzést a Kodály-módszerben. A tanári kar 1979–2019 között:

– Scott Mc’Cormick, HN 1979–1980, szolfézs, karvezetés.

– Iwy Rawlins Ward, HN 1979–1985, módszertan. Zenepedagógiai tanulmányait a bostoni Kodály Centerben majd három tanéven át a budapesti Zeneakadémián folytatta¹⁷ (1976–77, 1982–84). <https://masonacademy.gmu.edu/kodaly-faculty-receives-national-award/>

– Dr. Edward Bolkovac, HN 1980–1994, szolfézs, karvezetés, énekkar, zenekar. Sr. Hein és Rita Klinger utódaként 1991–1994 a Kodály Program vezetője. A hetvenes években két éven át folytatott tanulmányokat a kecskeméti Kodály Intézetben és a budapesti Zeneakadémián.¹⁸ A HNC által indított ausztráliai Kodály-tanfolyamok tanára. Kiadványa: *150 Rounds for Singing and Teaching*¹⁹ (Judith Johnsonnal).

<https://newhavenchorale.org/about>

– Dr. Rita Klinger (1953–2012) HN 1982–1994, módszertan és tanítási gyakorlat. Zenetanári diplomáját a Holy Names Kodály-programjában nyerte 1981-ben, Sr. Hein kutatói szabadsága idején és 1989–1991 a program igazgatója. Tanított a HNC ausztráliai Kodály-tanfolyamán. Emlékére a HNU

¹⁵ *Öt kontinensen...* p. 203., 246.

¹⁶ *Öt kontinensen...* p. 216.

¹⁷ Vö. <https://lfze.hu/data/files/Zeneakademia-1982-83-evkonyv.pdf>

¹⁸ Vö. Vandulek Márta (szerk.): *Who’s who*, Budapest, 2000. IKS, p. 22.

¹⁹ New York, 1996. Boosey & Hawkes.

2013-ban ösztöndíjat alapított, amelyet először 2015-ben adományoztak. Módszertani munkája: *A guide to lesson planning in a Kodály setting*,²⁰ posztumusz pedagógiai célú folklórgyűjteménye: *One, Two, Three! Children's Songs from Israel*.²¹

<https://www.iks.hu/index.php/newsletter1/191-lifetime-achievement-awards>

– Anne Comiskey (Ausztrália) HN 1989–1990, módszertan és tanítási gyakorlat. Zenetanári diplomáját a Holy Names Kodály-programjában nyerte. Tanított a HNC ausztráliai és oaklandi Kodály-tanfolyamain; 1990. tavaszi félévében a szabadságon lévő Rita Klinger helyettese.

<https://kodalynationalconference.org.au/2018/07/25/anne-comiskey-2/>

– Betty Bertaux (1939–2014) HN 1988, 1993, módszertan. Zenetanári diplomáját a Holy Names Kodály-programjában nyerte, 1988-ban a Summer Institute „gyermekkórus-hangképzés és repertoár” kurzusát vezeti, 1993-ban a zenei tanszék tanára és a nyári tanfolyam szervezője.

<https://www.singers.com/bio/3066>

– Judith (Judy) Johnson (Ausztrália) HN 1991–1992, módszertan. Zenetanári diplomáját a Holy Names Kodály-programjában nyerte, két nyári tanfolyamon tanított. Kiadványa: *Songs, rhymes and games of Australian children*;²² Bolkovac *150 Rounds...* című kiadványának társszerkesztője.

<https://kodalynationalconference.org.au/2016/02/29/judith-johnson/>

– Anne Laskey HN 1993–2015, módszertan, szolfézs, népzene; Bolkovac utódaként 1994–2015 a Kodály Program vezetője. Tanúsítványt (*Kodály Specialist Certificate*) szerzett a Holy Names Kodály-programjában 1985-ben. A HN évente megrendezésre kerülő gyermekkari fesztiváljának elindítója (1996, Hartyányi Judittal), elődök munkáját folytatva létrehozta a HN online amerikai népzenei archívumát (Gail

²⁰ Oakland, 1991. HNC.

²¹ Los Angeles, 2017. OAKE.

²² Oakland, 1984. HNC.

Needlemannel). Visszavonulása után a Kodály-képzés támogatására ösztöndíjat alapított.²³

<https://www.hnu.edu/directory/anne-laskey-ma/>

– David J. Xiques HN 1996–1997, 2015. Zenetanári diplomáját a Holy Names Kodály-programjában nyerte 1990–92.²⁴ Könyve: *Solfège and Sonority. Teaching Music Reading in the Choral Classroom*,²⁵ melynek alapján 2015 nyarán kurzust tartott a HNU Summer Institute keretében.

<https://music.sfsu.edu/people/faculty/david-xiques>

– Judith Chan 1997-ben a Summer Institute módszertan- és szolfézsztanára. Zenetanári diplomáját a HNC Kodály-programjában nyerte.

– Gemma Arguelles 1997-től a Holy Names módszertan és népzene tanára. Alapdiplomáját a Fülöp-szigeteken, zenetanári diplomáját a HNC Kodály-programjában nyerte. 2004-ben részt vett a kecskeméti Kodály-szemináriumon.
<https://www.hnu.edu/directory/gemma-arguelles/>

– Fran Smith HN 2004–2015, szolfézs; a Summer Kodály Institute szervezője.

<https://www.facebook.com/fran.smith.794628>

– Gail Needleman 1999-től a Holy Names szolfézs- és népzene tanára. Zenetanári diplomáját a HNC Kodály-programjában nyerte 1998-ban. A *HN American Folk Songs for Teaching* weboldal fejlesztője (Anne Laskey-jel), angolra fordította Kodály- és Bárdos-kórusok szövegét.
<https://www.hnu.edu/directory/gail-needleman-mm/>

²³ A HNU Kodály Center jubileumi műsorfüzetéről, 2019. július 13.

²⁴ <https://www.linkedin.com/in/david-xiques-8a19609a> ;
<http://www.alliancemusic.com/people/details.cfm?iPeopleID=180>,

²⁵ Oxford, 2014. University Press.

– Hélène Matters (Ausztrália) 2004-től a Summer Institute tanára. Alapdiplomáját Ausztráliában, zenetanári diplomáját a Holy Names Kodály-programján nyerte.

<https://www.hnu.edu/directory/helene-matters-m-ed/>

– Thész Salgado Ildikó 2001–2011 és 2013-tól a Holy Names szolfézs- és karvezetés-tanára, 2011-ig a kamarakórus vezetője. A budapesti Zeneakadémián szerzett diplomát 1999-ben, 2001 óta él Kaliforniában. A HN gyermekkórus-fesztiváljainak vendégkarnagya (2002, 2005, 2008).

<https://www.sfbcc.org/sfbcc/index.php/about/faculty>

– Horváth János 2011-től a Holy Names szolfézs- és karvezetés-tanára, a kamarakórus karnagya, több nyáron át a Kodály-program gyerekkórus-táborainak vezetője (2013, 2016, 2018). A budapesti Zeneakadémián szerzett diplomát, 1980 óta él Amerikában, 2011 óta Kaliforniában működik.²⁶

<https://www.hnu.edu/directory/janos-horvath/>

– Nancy Linford, HN 2000–2008, 2015. A Holy Names Kodály programjában nyert zenetanári diplomát, 2008-ig Piedmont iskoláiban a tanítási gyakorlatok szupervizora, 2015-ben a Summer Institute tanára.

<https://www.piedmontchoirs.org/staff/nancy-linford>

– Maree Hennessy 2016-tól a HNU módszertan és népzene tanára, Anne Laskey utódaként a HNU Kodály Center igazgatója. Iskoláit Ausztráliában végezte, ugyanott szerzett Kodály-tanúsítványt.

<https://www.hnu.edu/directory/maree-hennessy/>

²⁶ <https://www.hnu.edu/directory/janos-horvath/>

– Dr. Miriam Factora (Fülöp-Szigetek) a Summer Institute tanára 2014, 2018–2019. (módszertan, népzene). Alapdiplomát a Fülöp-szigeteken, zene tanári diplomát a Holy Names hallgatójaként szerzett, tanulmányokat folytatott a budapesti Zeneakadémián is.

<https://www.hnu.edu/directory/miriam-factora/>

– Michael Kaulkin 2010–2011 a Summer Institute tanára. Zeneszerző, karművei többször szerepelnek az Intézet koncertjein. San Francisco vidékének szülőtte, három éven át a budapesti Zeneakadémia posztgraduális hallgatója (Vajda János, Párkai István).²⁷

<https://www.michaelkaulkin.com/>

– Robert Lee zongoraművész, 2013-tól a HNU korrepetitora. Zene tanári diplomáját a Holy Names Kodály-programjában nyerte 1998-ban. A HN gyermekkari fesztiváljainak és a Summer Institute kórusainak koordinátora.

<https://www.hnu.edu/directory/robert-lee/>

2019-ben a tanszék tanára még *Eric Howe* (magánének, karvezetés, kamarakórus), *Shauna Fallihee* (a HNU ének-tanszakán végzett), *dr. Hyun Jo Chun* (zongora), *dr. Steve Hofer* (a zenekar vezetője).²⁸

A Summer Institute (SI) további amerikai tanárai: *Doreen Rao* (kar-nagy) SI 1983; *Merna M. Thomas* (1925–2010, Suzuki-specialista, a HNC zeneiskolájának tanára, 1988-tól a zenei tanszék tanára) SI 1985, *Constance Koebelin Starr* (1925–2019, Suzuki-specialista) SI 1985; *Jill Trinka* (1974–1975 Ford–Ringer ösztöndíjjal Magyarországon tanult)²⁹ SI 1989; *Janet Thorgrimson* (a Holy Names-en végzett 198?) SI 1989, *Jean Wilmouth* SI 1991, *Marta Sanchez* (1923–2006, Dalcroze-specialista)³⁰ SI 1992–1993; *Michelle Winter* SI 1992–1993; *Patricia Sheehan Campbell* (etnomuzikológus) SI 1993; *Caroline Fraser* SI 1993; *Barbara Roeder* SI 1993; *Sister Michon Rozmajzl* SI 1995; *Judith Lo* SI 2000; *Danelle Johnson*

²⁷ <https://www.michaelkaulkin.com/>

²⁸ A HNU Kodály Center jubileumi műsorfüzetéről, 2019. július 13.

²⁹ https://www.giamusic.com/store/artists/jill-trinka_

³⁰ <https://www.post-gazette.com/news/obituaries/2006/04/23/Obituary-Dr-Marta-Sanchez-CMU-musicology-professor/stories/200604230147>

(a Holy Names-en végzett 2007) 2007-ben a SI gyermekkórus-tábor vezetője; *Stephanie Terpening* SI 2010; Dr. *Katherine Hickey* SI 2018.

Magyarok a HNC/HNU Kodály-programjában

Serényi Emma visszavonulását követően számos magyarországi pedagógus vett részt a nyári vagy évközi munkában. Legtöbbjük az intézmény visszatérő tanára, és legtöbbjükre érvényes, hogy más amerikai (vagy másutt működő) Kodály-programokon is tanítanak, mintegy „sorra járnak az iskolákat”.³¹ Névsoruk, az oaklandi programba történő belépésük időrendjében:

- Farkas Mária általános iskolai tanár, egyházkarnagy két tanéven át tanított a HNC Kodály-programjában (1975–1977). Pedagógiai ars poeticáját foglalja össze angol nyelven, magyar (magyar szöveggel is közölt) daltárgyakkal megjelent cikke a népdalokból meríthető életerőről, a népdalok iskolai szerepéről, az általuk a néptánra, népviseletre és más tantárgyakra nyíló ablakról, a népdalkórusok és az énekkari szereplések jelentőségéről.³²
- Platthy Sarolta 1977–1978-as tanév, 2000. nyár és őszi félév.³³ Könyve: *How to Use Kodály's 333 Reading Exercises in Practice*.³⁴
- Szabó Helga (1933–2011) 1977 és 1984 nyár; 1981 őszi félév. Tanítását őrzi a *The Kodály Concept of Music Education* című, Angliában kiadott hanglez-antológia, melynek tankönyve is az ő munkája.³⁵
- Legányné Hegyi Erzsébet (1927–2017) 13 nyári tanfolyamon vezetett szolfézs-zeneelméleti kurzusokat: 1977–1985, 1988–1994 és 2002–2008 között kétévenként, angol nyelven is többször megjelent tankönyveinek alkalmazásával: *Solfège according to the Kodály-concept* (1975); *Stylistic knowledge on the basis of the Kodály-concept* (1984).

³¹ A fordulatot Szőnyi Erzsébettől kölcsönöztük, lásd *Öt kontinensen...* p. 235. Tizenkét pedagógussal készült interjút közöl Kerényi Mária: Kodály-programmal Amerikában című írása, in Imre Samu (szerk.): *Nyelvünk és kultúránk a nagyvilágban*. Közreadja a Magyarok Világszövetsége, Budapest, 1981. Népművelési Propaganda Iroda, pp. 221–228. (Előszőr: *Nyelvünk és kultúránk - az Anyanyelvi Konferencia Védnökségének tájékoztatója*, 34. szám, 1979, pp. 65–72.) A cikkben nyilatkozik Szőnyi Erzsébet; a Holy Names vendégtanárai közül Farkas Mária, Forrai Katalin, Katanics Mária, Platthy Sarolta, Szabó Helga, Vendrei Éva.

³² *Kodály Envoy*, September 1977. pp. 10–13.

³³ <http://kodaly.org.uk/blog/sarolta-platthy/>.

³⁴ Malaysia, 2016.

³⁵ London, 1969. Boosey & Hawkes, tankönyv és 3 LP, szerkesztő Geoffry Russel-Smith, <https://www.discogs.com/Kodály-Helga-Szabó-Variou-The-Kodály-Concept-Of-Music-Education/release/9443597>. A szerző munkásságáról összefoglaló átekintést ad Ittész Mihály: Szabó Helga, a kutató zenepedagógus (1933–2011), *Parlando* 2011/4. szám, <https://www.parlando.hu/2011/2011-4/2011-4-07.htm>.

- Mohayné Katanics Mária (1929–2017) SI 1978–1981. Ottani munkájával kapcsolatosan is forrásértékű tanulmányt közöltek fiai 2019-ben.³⁶
- Rozgonyi Éva SI 1979.
- Szabó Miklós (1931–2020) 1981. tavaszi félév, nyári tanfolyam.
- Igó Lenke SI 1982 és 1987–1989.
- Vikárné Forrai Katalin (1926–2004) SI 1983, 1994. *Zene az óvodában* című alapvető műve Jean Sinor angol fordításában és adaptálásában Ausztráliában is megjelent.³⁷
- Kocsárné Herboly Ildikó SI 1986, 1990, 1994, 1995 (karvezetés). Angol nyelven is hozzáférhető módszertani munkája: *Teaching of polyphony, harmony and form in elementary school*,³⁸ valamint Kodály-breviáriuma: *Music should belong to everyone. 120 quotations from his writings and speeches*.³⁹
- Thész Gabriella SI 1988.
- Vendrei Éva (1947–2004) 1989. tavaszi félév és nyári tanfolyam.
- Hartyányi Judit negyedszázadon át a Holy Names vendégtanára, zenei arculatának egyik meghatározó személyisége: 1995–1996-os tanév, 1997 és 2007 tavaszi félév, nyári tanfolyamok 1996–1997, 2001–2002, 2004, 2007–2016, 2018–2019; gyermekkórus-fesztiválok vendégkar-nagya 1997, 2007; a Golden Gate nemzetközi gyermekkari fesztivál zsűritagja 2015. Vezényelte többek között az OAKE Nemzeti Koncertkórusát a szervezet dallasi konferenciáján (2010), műsorán szerepelt Pachelbel: *Magnificat*, „a konferenciakórus addigi legnagyobb vállalkozása”⁴⁰ és Kodály: *Esti dal*. 2002-ben közreadott kötete 14 kórusmű-elemzéssel segíti a külföldi érdeklődők tájékozódását a Kodály-irodalomban, Katanics Mária, Szabó Miklós, Szőnyi Erzsébet és mások tollából.⁴¹
- Szirányi Borbála SI 2000.⁴²
- Mélykútiné Dietrich Helga SI 2001–2009 és 2012–2018 kétévenként (kisgyermekkorai zenei nevelés). 2019-ben a jubileumi rendezvény előadója.
- Dr. Matos László 2004. tavaszi félév, továbbá SI 2003, 2005, 2006, 2011 (szolfézs, karvezetés, énekkar). A HNU szervezésében megvalósuló Golden Gate nemzetközi gyermekkari fesztivál vendégkar-nagya 2006.

³⁶ Mohay Péter – Mohay Tamás: Katanics Mária és Kodály Zoltán, in Mohayné Katanics Mária: *Válogatás Kodály kórusműveiből. Elemzések*. Budapest, ^{2/}2019. Javított kiadás, Flaccus Kiadó, pp. 253–276. (268–269.)

³⁷ *Music in Preschool*, Budapest 1988. Corvina; Wooloowin, 1998. Clayfield School of Music.

³⁸ Kecskemét, 1984. Kodály Intézet.

³⁹ Budapest, 2002. IKS.

⁴⁰ „... the largest choral work yet undertaken with a conference choir.” *Kodály Envoy*, Summer 2010. p. 40.

⁴¹ *An ode for music. 11 analyses of choral compositions of Zoltán Kodály*. Budapest, 2002. IKS. Bővített magyar nyelvű kiadása *Tizenhárom tanulmány...* címen, Budapest, 2018. Magyar Kodály Társaság.

⁴² <https://kodaly.hu/faculty/borbala-sziranyi-117148>.

– Dr. Nemes László Norbert 2018-tól a HNU Kodály Center vendégtárára (szolfézs, karvezetés, énekar).

Összegezve, az 52 pedagógus között, akinek oaklandi tevékenységét az előzőekben számba vehettük, 19 magyart, illetve magyar születésűt találunk; további 12 külföldi muzsikus, tanár folytatott magyarországi tanulmányokat vagy szerzett magyarországi szakmai tapasztalatokat.

Kodály Kutatóközpont és Könyvtár (Kodály Resource Center, Kodály Library)

A Holy Names oktató- és kutatómunkájának háttéréül szolgáló gyűjtemény zenepedagógiai anyagában megtalálható a magyar szakirodalom, benne a Kodály-pedagógia korai dokumentumainak másolati példányai és az ének-zene tankönyvek is. Gazdag, pedagógiai szempontból rendezett népzenei anyaga – 1984 óta a washingtoni Kongresszusi Könyvtár (Library of Congress) kihelyezett archívuma – felöleli az Egyesült Államok valamennyi nép-csoportjának népzenei hagyományát. Mindkét gyűjtemény Toni Locke munkásságának az eredménye.⁴³

A technológiai fejlődéssel lépést tartva folyik az anyag digitálizálása. 2000-től fejleszti Anne Laskey és Gail Needleman a Holy Names online népzenei gyűjteményét (*American Folk Song Collection*), amely hangfelvételeket, dallamlejegyzéseket, forrás-adatokat, elemzéseket, énekszövegeket, játékleírásokat tesz közzé. „E kutatásnak köszönhető, hogy a tanításnak az eddig használatos 'Kodály-Bibliá'-ban nem szereplő ékköveit újra felfedezhettük (...)”⁴⁴ A digitális archívum 2015-ben 400 dalt tartalmaz, spanyol nyelvűeket is; a gyűjtemény folyamatos bővülése a William és Flora Hewlett Alapítvány támogatásának köszönhető.⁴⁵

Az online kutatóközpont gyűjteményének gazdagítását folytatja Robert Lee diploma-dolgozatok és kórusművek digitalizálásával (2013).

A Kodály Program hallgatói

A képzés első harminc évében (1969–1999) mintegy 500 hallgató vett részt valamelyik képzési formában.⁴⁶

A Kodály program keretében (amely csak egyike a Holy Names zenei

⁴³ Eleanor G. Locke: Folk Song Research and Computer Science. *Kodály Envoy*, December 1976. pp. 10–11. = Winter 2014. pp. 10–11.; Sr. Mary Alice Hein: Kodály Teacher Training at Holy Names College. *Kodály Envoy*, Spring 1985. pp. 33–34.

⁴⁴ „Through this research, they have rediscovered gems for teaching that are not found in our usual 'Kodály bibles...'” Nancy Linford: OAKE 2008 outstanding educator, Anne Laskey. *Kodály Envoy*, Summer 2008. p. 22.

⁴⁵ <http://kodaly.hnu.edu/about.cfm>, Az online gyűjteményt ismerteti Jerry L. Jaccard: Making Music as the Language of Community. Toward an Organizational Framework for North American Folksong Research, *Kodály Envoy*, Spring 2006. pp. 5–12., a budapesti Zeneakadémia által kifejlesztett online adatbázissal összehasonlíttja Elaine Bernstorff – Amanda Vanausdall: Kodály Hub – Sing, Learn, Share, lásd *Kodály Envoy*, Summer 2019. pp. 26–27.

⁴⁶ Platthy i. m. p. 104.

tanszékén folyó mesterképzéseknek) évente 7-15 hallgató végez, az érdeklődés nemzetközi, az Egyesült Államok számos tagállama mellett érkeznek hallgatók más országokból és kontinensekről, az itt végzetek pedig tanítanak számos országban (USA, Kanada, Brazília, Peru; Európa; Ausztrália, Japán, Taiwan, Malaysia, Fülöp-szigetek), az oktatás minden szintjén, főiskolán és egyetemen is.⁴⁷ Így vált Oakland a Kodály-módszer térhódításának támaszpontjává Észak-Amerikában, a Távol-Keleten és a déli féltekén.

A Holy Names hallgatói közül számosan csatlakoztak a tanszék tanári karához vagy kapcsolódtak be rövidebb időre annak munkájába. Előbbi áttekintésünkben tizenegy személyt soroltunk fel. Az itt végzetek közül említendő még Andrew Brown (2012) és Karyn Silva (2000)⁴⁸, a Holy Names által rendezett gyermekkari fesztiválok karnagyai, valamint a már többször idézett Jerry Jaccard (1976).⁴⁹ Soraikból kerülnek ki a gyakorlóiskolák vezetőtanárai, általuk vezetett kórusok szerepelnek a gyermekkari fesztiválokon.⁵⁰

A tanéves programhoz képest a Kodály Summer Institute hallgatóinak létszáma és köre lényegesen tágabb, 1979-ben 95 fő, 2006-ban 37 fő, 2010-ben 45 fő (Lengyelországból, Japánból és Puerto Ricóból is), 2011-ben 67 fő; 2013-ban jönnek Svédországból, Japánból, Malaysiából és Paraguayból is.

Az amerikai felsőoktatásban komoly múltja és nagy jelentősége is van a korábban végzett hallgatók és az alma mater – kölcsönös előnyökkel járó – kapcsolatának. A Kodály Program figyelemmel kíséri egykori növendékeinek pályafutását, hírt ad munkásságukról, eredményeikről (így részvételükről OAKE konferencián, Nemzetközi Kodály Szimpóziumon), ünnepi alkalmakra visszavárja őket, hagyománnyá téve az „örögdiákok” kórustáborát.

A tanéves és a nyári programok egyaránt költségtérítések, a nyári intézet idején induló külön kurzusok úgyszintén. A költségekről és a tanéves Kodály-programhoz elnyerhető alapítványi forrásokról (köztük az említett Hewlett Alapítvány támogatásáról) is rendre tájékoztat a *Kodály Envoy*.

Helyi és nemzetközi gyermekkórus-fesztivál

1996 tavaszán Anne Laskey programigazgató kezdeményezésére és Hartyányi Judit vezetésével szervezik meg az első gyermekkórus-fesztivált (*Children's Choir Festival*), a környéki „Kodály-inspired” iskolák számára. Azóta minden évben megtartják (2007-től társ-szervezésben az Észak-

⁴⁷ Sr. Mary Alice Hein: Kodály Teacher Training at Holy Names College. *Kodály Envoy*, Spring 1985, pp. 33–34, valamint a HNU Kodály Center 2019. július 13-i jubileumi műsorfüzete alapján.

⁴⁸ <https://www.linkedin.com/in/karyn-silva-5933a243>

⁴⁹ Jerry Louis Jaccard: *Dallamok és disszonanciák. A zene nagykövete Szőnyi Erzsébet. [A Tear in the Curtain. The Musical Diplomacy of Erzsébet Szőnyi: Musician, Composer, Teacher of Teachers]*, New York, 2014. Peter Lang Publishing.] Fordította Terts István. Budapest, 2016. Nap Kiadó (Álarcok sorozat), p. 8.

⁵⁰ Plathy i. m. pp. 103–104.

kaliforniai Kodály Társasággal); mintája a magyarországi Éneklő Ifjúságmozgalom, amelyet egykor Sr. Hein híradásai közvetítettek Oaklandbe.

A fesztiválra jelentkezők száma, összetétele változó: 1997-ben tíz kórus, 2007-ben tizenegy; 2011-ben kétnapos rendezvényt hirdetnek, külön az iskolai és külön az egyházi énekkaroknak, összesen hat együttes jelentkezett, közte egy-egy templomi fiú- és leánykórus; 2015-ben kilenc együttes szerepelt. A kórusok bemutatkozásához szakmai tanácsadás, a fesztivál ún. vendégkarnagya által vezetett próba és összkar is kapcsolódik. Vendégkarnagyok voltak: Hartyányi Judit (1996, 2007), George Vance (1997), Thész Ildikó (2002, 2005, 2008), Ragnar Bohlin (2010), Susan McMane (2011), Andrew Brown (2015), Karyn Silva (2019).⁵¹

Az általunk áttekintett műsorokban megtalálható gregorián ének (*In Paradisum* antifóna), misetétel (Delibes: *O salutaris Hostia*), német romantikus dal, duett (Schubert: *Mailed, Des Müllers Blumen*; Schumann: *Herbstlied*, mind angol nyelven), régi és újabb angol mű (Purcell: *Trumpet Song*, Britten: *Old Abram Brown*), kortárs új-zélandi szerző (David Hamilton: *Ave Maria*), alkalmanként a magyar kóruszene klasszikusai (Bartók: *Cipósütés*, Kodály: *A juhász*, Bárdos: *Tábortűznél*, utóbbi kettő Gail Needleman fordításában), valamint az amerikai dalhagyomány népszerű darabjai, feldolgozásai (*Simply Gifts*; Emily Crocker – maga is kórusvezető: *Shenandoah*; Bárdos-Kleimann Hajnalka: *Shady Grove* – szerzője Bárdos Lajos Kaliforniában élő és a Holy Names Kodály-programjában diplomázott unokája). Egyik évben a programon énekes játékok is helyet kaptak, a Holy Names hallgatóinak vezetésével.⁵²

A tavaszi, helyi fesztivál mellett a Summer Kodály Institute idején több napos nemzetközi gyermekkórus-fesztivált rendeznek a HNU (társ)szervezésében (*Golden Gate International Choral Children's Festival*), amelyen 2006-ban Matos László, 2015-ben Hartyányi Judit zsűrizett.

Szervezeti változások, intézményi kapcsolatok

A Kodály Program a Holy Names egyetemmé válása (2004) után a zenei tanszéken belül szervezeti önállóságot nyert, 2005-től Kodály Zenei Nevelési Központ néven működik (*Kodály Center for Music Education* – nem tévesztendő össze a keleti parti Kodály Központtal, ez utóbbi az 1977-ben Denise Bacon által alapított *Kodály Center of America*⁵³).

A központ működését tanácsadó bizottság, társadalmi és művészeti kapcsolatainak ápolását – nemzetközi szinten – a tiszteletbeli tagok testülete (honorary board) segíti. Előbbinek névsora 2019-ben: elnöke Vörös Katalin ötvenhatos emigráns, a kaliforniai magyar diaszpóra, többek

⁵¹ Vö. Hartyányi Judit, a 87. jegyzetben i. h. Hartyányi ugyanott még további karnagyok nevét említi, évszám nélkül: Matos László, Platthy Sarolta, Gemma Arguelles, Kent Jue, David Xiques.

⁵² 1997, 2007, 2010, 2011, 2015 fesztiválműsorai és Hartyányi Judit szíves közlése alapján.

⁵³ *Kodály Envoy*, Summer 1998. p. 7.

között az Amerikai Magyar Tanárok Egyesületének tevékeny résztvevője,⁵⁴ tagjai Maree Hennessy és Anne Laskey, továbbá a Holy Names két zenetanára és az egyetem egyik munkatársa. Tiszteletbeli tagjai 2019-ben: Kodály Sarolta, Szőnyi Erzsébet, Gilbert de Greeve (1999–2011 az IKS elnöke), Schiff András, a Takács Quartett, továbbá Robert Geary (egyebek között a Golden Gate nemzetközi gyermekkórus-fesztivál alapítója), Béres Éva (francia férje után Éva Voisin) ugyancsak ötvenhatos kivándorolt és 1989 óta San Franciscó-i tiszteletbeli magyar konzul,⁵⁵ valamint Charles M. Crane, az Oakland Symphony igazgatótanácsának tagja.

A Program, majd Központ már bemutatott magyarországi kapcsolatainak történetében szimbólum-értékű esemény volt 2006-ban Batta András zeneakadémiai rektor oaklandi látogatása (amerikai tanulmányútjának egyik állomásaként), találkozása Steve Hofer zenei tan-székvezetővel, Anne Laskey-jel, a Kodály Center igazgatójával, az alapító Sr. Heinnel, továbbá a tanszék magyar és amerikai tanáraival. A látogatás célja az amerikai felsőoktatás szervezeti formáinak, valamint a magán és nonprofit források ottani szerepének tanulmányozása volt;⁵⁶ fentebb láttuk, hogy ezen a téren a HNU milyen modell képvisel.

A Holy Names programjai beilleszkednek az Amerikai Kodály Társaság (OAKE) által akkreditált, különböző szinten, időtartamban és intézményi keretben folyó Kodály-képzések sorába, 2019-ben országosan 34 ilyen képzést tartanak nyilván. A Holy Names szerepéről említést tettünk az OAKE 1975-ös megalakulásával kapcsolatban; 1979-ben megrendezte az OAKE évi rendes konferenciáját, április 5–8.⁵⁷ Ugyancsak említettük szerepét a Nemzetközi Kodály Társaság megalakulásában; a nemzetközi tájékoztató igényéről tanúskodik az 1981. évi nyári intézethez kapcsolódó és az egyetem által anyagilag is támogatott tanulmányút a Japánban rendezett Ötödik Nemzetközi Kodály Szimpóziumra (augusztus 2–8.), a College nemzetközi jelentőségéről pedig tanúskodik egyebek között az ausztráliai Kodály Intézettel kiépített kapcsolata, ennek hozadéka, hogy 1988-tól közösen indítanak nyári tanfolyamokat a déli kontinensen.⁵⁸

A kórusok

A Holy Names Kamarakórusa a zenei tanszék hallgatóira (nemcsak a „kodályosokra”) és külső énekesekre épül, vezetői voltak többek között Edward Bolkovac, Hartyányi Judit, Thész Ildikó, Horváth János. Egy 2007. évi tavaszi hangversenyét *Nemzetek hangja* címmel tartotta, ennek Hartyányi Judit által vezényelt műsorán 17 zeneszerző szerepelt, tizenegy

⁵⁴ <https://memoryproject.online/hu/katalin-voros/>

⁵⁵ <http://memoryproject.online/hu/eva-voisin-nee-beres.>

⁵⁶ *Kodály Envoy*, Fall 2006. p. 39.

⁵⁷ *Kodály Envoy*, Spring 1981. p. 19.

⁵⁸ *Kodály Envoy*, Spring 1991. p. 64., Winter 2013. p. 34.

országból.⁵⁹ A 2013-as, Horváth János vezényelte tavaszi koncerten felhangzott Bach- és Brahms-motetta, Britten: *Szent Cecília-himnusz*-a, továbbá az egyetemi kórossal és zenekarral együtt Haydn *Nelson-miséje* (ez utóbbit Steve Hofer tenzékvezető dirigálta).⁶⁰

A Kodály Summer Institute kórusát rendszerint magyarországi vendégkarnagyok vezetik. 1997-ben Hartyányi Judit, programján Orbán György *Ave verum* észak-amerikai bemutatójával; 2006-ban Matos László, a Summer Institute záróhangversenyén Fauré *Requiemjét* énekelték (az azon év májusában elhunyt Legáný Dezső emlékére); Matos 2011-es műsorán két kései Liszt-motetta is elhangzott (*Ave verum, Salve Regina*). Leggyakrabban Hartyányi Judit volt a Summer Institute vendégkarnagya. 2013-ban például, *In Singing a Heart Is Beat* címmel összeállított műsorukon (talán 'éneklő szívdobbanás'-ként fordítható) hat országból tíz szerző szerepelt, a zongorakíséretet ellátó Robert Lee még eljátszotta Kodály *Hét zongoradarabját*.⁶¹ Megjegyzendő, hogy a zárókoncerteken együtt énekelnek hallgatók és tanárok, Alumni and Friends; a létszám évente változik, 2015-ben mindösszesen 35 fő; némelykor meg ennek többszöröse.

1997–2019 között 15 koncert műsorát vagy legalább szerzőinek névsorát ismerjük teljesen vagy részlegesen. Ezek többségben a Summer Kodály Institute záróhangversenyei, néhányuk tanévközi koncert, egy pedig az Észak-kaliforniai Kodály Társaságban tartott bemutató. Az együttesek: a Summer Kodály Institute (szűkebb) kórusa, az Alumni and Friends tagokkal kibővített kórus, a HNU kamarakórusa, alkalmanként a HNU egyetemi kórusa, a Piedmont Iskola, valamint a Hartyányi Judit vezette Voci Women's Vocal Ensemble; a koncertek egy részén hallgatók is vezényelnek.

A rendelkezésre álló adatokból ha nem is teljes, de minden bizonnyal jellemző képet alkothatunk a Holy Names kórusmunkájáról. Itáliát hat szerző egy-egy műve képviseli, Gastolditól Donizettiig; megszólal Lassus, német nyelvterületről Lechner, Gallus, Praetorius (3x), Schein és Bach (tőle egy négyszólamú korálletét és egy motetta), Haydn és Mozart; három-három műsorban szerepel Mendelssohn és Brahms – későbbi osztrák-német zenével kapcsolatosan nincs adatunk. Franciák: Fauré (3x) és Duruflé, spanyolok: Victoria, illetve a mai Javier Busto; angolok: hat régi mester (Tallistól Purcellig), hat az utolsó százötven év zenéjéből (Elgar, Vaughan Williams, Holst, Britten, Le Fleming, John Rutter, legtöbbször több tétel). A jórészt magyar karnagyok vezényelte műsorokban jelentős helyet foglal el az észak-amerikai repertoár, három kanadai és tíz Államok-beli szerző kórusdarabjaival (Ives, Britten, Gordon Young

⁵⁹ *Kodály Envoy*, Fall 2007. p. 29.

⁶⁰ *Kodály Envoy*, Summer 2013. p. 36.

⁶¹ 2011–2012-ből és 2014–2015-ből még további műsorok részleteit ismerjük.

és későbbiek, maiak is). Van köztük egyházi mű is, jelezve az Újvilág európai keresztény gyökereit; alkalmanként pedig megszólal egészen távoli világok zenéje (Gutiérrez – Venezuela, Benitez – Fülöp-szigetek). A szláv kórusirodalomból egyedül a cseh Petr Eben fordul elő, az észti Tormis három, a finn Jaakko Mäntiärvy egy műve kerül előadásra (utóbbi angol szövegre íródott).

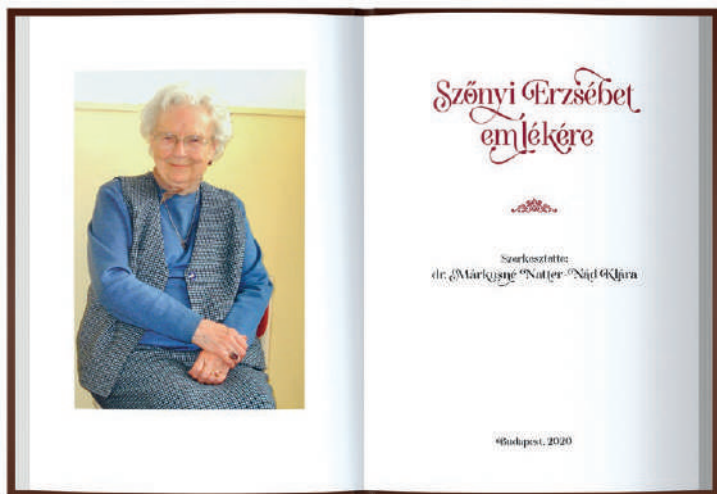
A repertoár tehát – a jelzett hangsúlyokkal és korlátokkal – a reneszánsztól napjainkig ível, minden műfajban, a misciklusokig (Lotti, Haydn, Fauré) és a sokszólamú motettáig (Mendelssohn) vagy az olyan különleges kórus-összeállításokig, mint Britten nőikarra és fiúkórusra írott korai darabja (*In the Bleak Mid-Winter* – a gyakorlóiskola tanulóinak közreműködésével).

Ebben a repertoárban imponáló gazdagságban van jelen a magyar zene, Liszt Ferentől az 1976-os születésű Szabó Barnáig, latin, olasz, francia, angol, továbbá angol fordításban vagy néhány esetben eredeti nyelven énekelt magyar szövegű művekkel. Legtöbbször Kodály (10) és Bárdos Lajos (6) művei szólnak meg, egy-két művével szerepel Bartók, Seiber, Deák-Bárdos György, Ligeti György, Szőnyi Erzsébet, Kocsár Miklós, Orbán György, Tóth Péter, Gyöngyösi Levente. Életük, pályájuk felől már az elemi szintű tájékozódás is lényeges össze-függéseket tár fel az oaklandi énekesek előtt: a születési helyek számbatétele által kirajzolódik Magyarország történeti földrajza: Doborján (Liszt) – Nagyszentmiklós (Bartók) – Dicsőszent-márton (Ligeti) – Marosvásárhely (Orbán) – Kolozsvár (Gyöngyösi); „hallótávolságba” kerül Párizs és Pest zenei közelsége Szőnyi Erzsébet (1947–48), Kodály és Bartók (1905–6), illetve más módon már Liszt korszakfordulói révén; felismerhető az *egyházas* egyházzene alkotói iránya és történeti vonala Liszt Ferentől Kodály Zoltánig, amellyel elsőként a *Magyar mise* 1973-as „nemzetközi bemutatója” alkalmából találkozott az oaklandi kórus és a nagyvilágból érkezett publikum.

Ebben a nemzetközi kontextusban említést érdemel egy régtől létező közép-európaiság, amelyet az oaklandi repertoárban Gallus jelenít meg – német nyelvterületre vonatkozóan, a mai Szlovéniától Prágáig. A repertoárt tovább elemezve egy egészen tágas nemzetköziséget mutat az a zeneszerzői bravúr, amely *Öt világrész dalai*-t egységes műalkotássá szervezi (Szőnyi), és igazi egyetemességet, ahogyan a kevésbé hangzó magyar dalból nép- és magaskultúrát, egyszersmind évszázadok zenetörténeti eszköztárát összefogó és – legalábbis eredeti szövege szerint – nemzedékek hosszú sorának élet- és istentapasztalatát sűrítő tétel születik a negyvenedik évéhez közelítő Kodály Zoltán műhelyében (*Újlesztendő köszöntő*, Clement Francis Rogers teológus angol szövegével).

Köteles György

(A dolgozat befejező részét következő számunkban közöljük.)

Szőnyi Erzsébet emlékére címmel – halálának első évfordulójára – jelent meg Márkusné Natter-Nád Klára szerkesztésében egy külsejében is igen szép könyv, melyet már kézbe venni is gyönyörűség. Mielőtt lapozgatnánk benne, máris átmelegíti szívünket a zene Nagyasszonyának a címlapon látható fényképe, tekintetében, jellegzetes mosolyában a szeretet meleg ragyogása. Szőnyi Erzsébet 96 éves korában, 2019 december 28-án távozott a minden élők útján.

Az impozáns kötet Szerkesztő asszonya mint tanítvány, munkatárs, barát, hiteles tanúja Szőnyi Erzsébet életének, pályájának. Így érlelődhetett meg benne az a gondolat a Professzor asszony halála után, hogy sürgősen, amíg friss az emlékezet, egy olyan kötetet kell összeállítani, amely hű képet fest az 5 világrészen ismert zseniális tanárról, zeneszerzőről, Kodály szellemének, tanítási módszerének legjelesebb képviselőjéről. A legrövidebb időn belül sikerült – szeretettel és szaktudással – a már jelentős súllyal bíró volt tanítványokat, pedagógusokat, kórus-dirigenseket, hazai és külföldi szakembereket, barátokat emlékezésre, vallomásra bírni.

Az óriási, feszített munka 2020 végére befejeződött. A 85 emlékező írás (7 fejezetre osztva) kiváló segítő társak, Dobó Nándor és Kőteles György hathatós közreműködésével jelent meg.

Az írásokból megismerhetjük a könyv főszereplőjének származását, családját, tanulmányait kisgyermek korától, majd nagy hírű hazai és külföldi professzorait és azok hatását. Hogyan találkozott a kitűnő zongorista diáklány a népdallal, Kodály és Bartók zenéjével, mekkora élményt jelentettek számára Bárdos Lajos népzene órái az Akadémián. Megtudjuk azt is, hogy milyen különlegesen kezdődött Kodály Zoltánnal a töretlen,

27 évig tartó szakmai és emberi kapcsolata. Képet kapunk a Kodály-módszerről, amelynek megvalósítása az iskolai tantermekben, az iskolai körusok életében kiváltotta a nagyvilág csodálatát, de olvashatunk az aranykorszak hanyatlásának problémáiról is. Az emlékezősekben felsorakoznak a Tanárnő különböző nyelveken megjelent pedagógiai munkái, a legváltozatosabb műfajokban alkotott kompozíciói, illetve ezek néhány mondatos jellemzése vagy részletesebb elemzése. A lelkes beszámolókból mindig érezzük a művek betanításának örömét, nyilvános megszólalásuk hangulatát, sikerét, népszerűségét. Sokszor az lehet az érzésünk, mintha egy krónikás lexikont olvasgatnánk. Még arra is fény derül, milyen volt Kodály Zoltán hitének gyakorlása első felesége halála után, vagy arra, hogy Emma asszony milyen szeretettel és szaktudással kísérte a fiatal Szőnyi Erzsébet zeneszerzői munkásságát.

Kodály katonája – ahogy magát nevezte – nemcsak pedagógiai munkásságával, zenei alkotásaival, imponáló műveltségével, nyelvtudásával tette ismertté nevét hazájában és külhoni országokban, hanem szerteágazó, folyamatosan ápolta emberi kapcsolataival is. Azt is elárulják a kötet lapjai, hogy a szeretet aurájának koszorújában élt, így gyakorolta küldetését a magyar művelődés érdekében és a közéletben. Méltósággal, felelősséggel viselte rangos tisztségeit – gondolok itt elsősorban a Magyar Kodály Társaság vezetésében betöltött szerepére. Hálás szívvel, természetes szereténységgel tudta fogadni kitüntetéseit, eseményszámba menő ünnepléseit.

A zongora tanszakon szolfézs gyakorlati tanítás tárgyban e sorok írójának is szeretett tanára volt Szőnyi Erzsébet. Kapcsolatunk haláláig töretlen maradt, Kodály szellemében közös célért dolgoztunk, sőt, vallásunk különbözősége ellenére közösen gondolkoztunk az evangéliumról is. Tanárnőm, mint homo christianus is példa maradt számomra, mert ő tudta, sőt megélte Pál apostol szavait: „nem beszédben áll az Isten országa, hanem erőben” (Károlyi fordítás).

Ez a 368 színes fotókkal teletűzdelt oldal a Magyar Kodály Társaság Hírei egykori Főszerkesztő asszonyának, Márkusné Natter-Nád Klárának elismerést érdemlő tette. A könyv egy olyan válságos korban jelent meg, amikor nemcsak a láthatatlan vírus tartja félelemben az emberiséget, hanem az emberiség gonoszsága is ostromolja az erkölcsöt, a természetbe épített isteni rendet. Ahogy nő a sötétség körülöttünk, úgy nő e könyv eszmei értéke is. Szőnyi Erzsébet életműve erőforrás, útmutatás, etalon lehet mindazok számára, akik hisznek Magyarország sajátos kultúrájának megőrzésében, építésében.

2021. április 24.

Kertész Lajos

A könyv kapható a Magyar Kodály Társaság (1064 Bp., Vörösmarty u. 35. és a KÓTA (1011 Bp., Szilágyi D. tér 6.) irodáiban, előzetes időpont egyeztetéssel. Ünnepeles Könyvbemutató 2021. június 28-án 15.00 órakor a Pesti Vigadó Makovecz termében.

25. ISME Katowicze

Dear Friends,

The 25th International Kodály Symposium: *Village Voices in Global Harmony* will be organised in Katowice, Poland on 9-13 August, 2021.

Although due to the unfortunate Covid-19 situation the Symposium will be held on-line and you will miss meeting your colleagues in person, it may have a silver lining: this time you can enjoy the event from any part of the world. We hope that many of you will seize the opportunity to participate.

Check out all the information about the Symposium on the official website: <http://iks2021poland.kodaly.art.pl/>

Please keep in mind that the deadline for submissions is 28th December, 2020.

We look forward to virtually meeting you there.

Kind regards,
IKS Office

BÚCSÚZUNK

Paksa Katalintól a legutóbbi számban elbúcsúztunk, a ZTI megemlékezését adtuk közre. Illendő, hogy dr. Márkusné Natter-Nád Klára kiegészítését ehhez még megtegyük.

Paksa Katalin 1998-tól 2009-ig – több mint tíz éven át volt a MAGYAR KODÁLY TÁRSASÁG ELNÖKSÉGI TAGJA – segítőkészen és aktívan. A Magyar Kodály Társaság mindenkor tisztelte a hagyományokat, megbecsülte és szeretettel őrizte az elődök munkásságát, a Társaság is gazdagabb lett hosszú ideig tartó jelenlétével.

2010-ben lemondott. Őt követte az elnökségben a Zenetudományi Intézet munkatársai közül dr. Szalay Olga.

Búcsú Bartalus Ilonától

Az egykori tarhosi Énekiskola arborétum jellegű parkjában a nyolcvan esztendőös vadgesztenye csoport, a százéves lucfenyő, vagy a Zenepavilon felé vezető vöröstölgy-sor évtizedek óta dacol az idővel. A lombkoronák közt már a tavasz készülődik. Mégis, mérhetetlen szomorúság tölti be az érzelmileg és emlékekkel odakötődők lelkét, mert ismét elveszítettünk egy kimagasló „szálfát”, egy ízig-vérig hivatásának élő, a magyarság zenei neveléséért lelkes elhivatottsággal fáradozó zenepedagógust. Egy tarhosi igazgyöngyöt, a kodályi-gulyási iskola neveltjét, Bartalus Ilonát...

A köröstarcsai születésű Ilike, ahogyan kollégái nevezték, tehetsége és zeneakadémiai végzettsége révén világkarriert futott be. Örök optimizmusa, sugárzó lényé és hatalmas tudása szuggesztív erővel hatott a legfiatalabb korosztálytól az őket nevelő énektanárookra, itthon és szerte a világban. 26 éves korától tanított Ausztráliában, Japánban, az Amerikai Egyesült Államokban, Európa számos országában, és hamarosan a Kodály-módszer külföldi átültetésének kanadai szakembere lett. 41 nyári egyetemet, 76 mesterkurzust tartott Kanada-szerte, ahol angol nyelvű népdalelemző könyvét tankönyvként használják. A Magyar Televízió felkérésére 51 zenei tárgyú filmet készített, valamennyit nívódíjjal tüntették ki. A Duna Televízió főszerkesztőjeként mintegy 60 zenei tárgyú program és portréfilm fűződik a nevéhez.

Munkásságáért 1999-ben megkapta a Magyar Köztársaság Érdemrend Kiskeresztje kitüntetését, valamint az Artisjus Nívódíját. 2000. október 23-án Rendületlenül Diplomával ismerték el, és Köröstarcsa Díszpolgárává

választották. 1997-től a Békés-tarhosi Zenei Napok keretében működő Kőrösi Nyári Akadémia ének-zenei szekciójának művészeti vezetője lett. Emberi közvetlensége, szakmai megszállottsága olyan küldetéstudattal párosult, mely hallgatóira és egész környezetére nagy hatással volt. A Békés Megyei Hírlap dr. Szathmári István professzorral, a „Szép magyar beszéd” nyelvművelő tanfolyam szakmai irányítójával „A kultúra papjainak” nevezte őket. A tanárnő a vele készített interjújában így vallott életútjáról:

„A budapesti Zeneakadémián karvezetői vörösdiplomát Bárdos Lajos, Szőnyi Erzsébet, Ádám Jenő növendékeként kaptam. Tőlük tanultam azt a hitet, hogy a nehéz feladatoktól sosem szabad megrettenni.”

Nemzetközi karrierje valójában akkor kezdődött, mikor a csellista Pablo Casals és Kodály Zoltán jelenlétében tartott bemutató órát. Ettől kezdve neve fogalommá vált! Hogyan is mondta békési nyilatkozatában:

„Az idő megadja minden kulturális érték maradandóságát. Nekünk, zenepedagógusoknak az a dolgunk, hogy a két pólust, a jó zenét és az embert közelítsük egymáshoz... Öröm minden olyan kezdeményezés, ahol a város zenei ünnepén Chopin-, Liszt-kottákat látok a kirakatokban, hangszerek, tablók hozzák közel az utca emberéhez a zene világát. A 205 éves művet, melyet a kurzus hallgatóinak tanítottam, úgy hívják: Egy kis éji zene, Mozart a szerzője. Mi ezt a fajta időtlenséget képviseljük.”

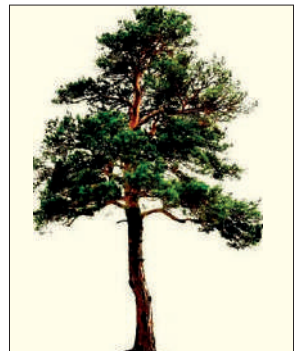
Bartalus Ilona áldozatos munkáját, gazdag pályafutását 2020. október 15-én a MMA Zeneművészeti Tagozata Életmű elismerésben részesítette.

Drága Ilike! Köszönjük, hogy tanulhattunk Tőled!

Neved összeforrott Békéssel és Tarhossal, tovább élsz minden itt felszálló dallamban, ahogy a bartóki Madárdalban hangzik: „Csak szoktam, csak szoktam zöld erdőben háltni, zöld ágakra szállni, fenyőmagot enni, gyöngyharmatot inni...”

Nyugodj békében!

Fejes Zsuzsanna

Bartalus Ili munkatársa voltam

Hitt bennünk. Akit jó szemével kiszemelt magának, abban a végtelenségig megbízott, és akármit rábízott. Biztos szemmel választotta ki a szemet az ocsú közül minden tekintetben. A csodálatos zenék hatalmas tárházából is a VII. szimfónia 2. tétele meg a Pisztráng ötös volt a kedvence, nem más. Az emberekkel is így volt. Egy cipőmegkötésből, egy jól kiválasztott outfitből messzemenő következtetéseket tudott levonni, és inentől végérvényes volt a bizalom.

Volt önbizalma, tudta, hogy sokat tud. És azt átadni is képes: osztályteremben, televízió stúdióban vagy bárhol, ahol másoknak szüksége van arra a tudásra.

Kodályt mindenenek felettinek tartotta. Minden mondatával egyetértett. A nyomában járt, mert méltó volt arra. Egy előadásom kapcsán jegyezte meg: „*ha a jövőben esetleg beszélsz erről a témáról, érdemes megemlíteni a „TETTREKÉSZ-GONDOLKODÓ ZOLI BÁCST is...”* – így, nagy betűkkel.

A mi főnökünk Beethoven meg Schubert! – vigasztalt, amikor egy-egy olyan felettes bántott, aki az említett kettőnek a nyomába sem léphet.

Félszavakból is megértettük egymást. Tudta, megérezte a gondolataimat, ha nem akartam, akkor is. Nem lehetett hazudni Neki.

Sokan mondhatjuk, ahogy azért lettünk azok, akik vagyunk, mert ismertük. Nem egy tanítványáról tudok, aki így vélekedik, és mi, a tévés munkatársai szintén: hihetetlen igényessége, mindent észrevevő okos és szigorú szeme, karakán véleményei ellenére igen, kijelentjük, ha Bartalus Ili nincs, vagy nem választ minket munkatársul, nem azok lennénk, akik vagyunk.

Csak abba szólt bele, amihez nagyon értett. A határterületeket vagy más műfajokat ránk bízta, annak ellenére, hogy a felelősség az övé volt.

Amikor életút-interjút készítettem vele, sokszor visszaadta. Nem javított bele, engem kért arra. Azt mondta, csak akkor mehet nyomdába, ha tökéletes lesz. Azt hiszem, az lett... A véglegesítés után ezt írta: „*Kicsi Okos Anikóm! Köszönöm a gyönyörű bevezetődet! Gratulálok! Nagyon dús, nagyon őszinte írás. Ahogy múlnak az évek, úgy tűnik, mindannyian egyre jobban emocionálisabbak leszünk. Hála Istennek! Te is új hangnembe moduláltál. Nekem – aki nem vagyok más, mint egy nagyadag érzelem – tesszik az új hangszerelésed. Ez alatt a pár hónap alatt igen közel kerültem*

Hozzád. Ez ajándék! Sokszor öllelek, öreganyád.” Máskor ezt írta: „Sok-sok szeretet Neked innen Vancouverből: ádámjenő nénéd, az örök infant-ilis és szenvedélyes mentorkád, bármiben segíthetek, csak szóljál, mindig számíthatsz rám.”

Szeretett köztünk lenni, nem egyszer a lakására is meghívott. Ott is végtelen tisztaság, rend, ízlés uralkodott. Megmutatta a dolgozószobáját, ahol hatalmas táblákra biztató, vigasztaló szavak voltak írva, ezek segítettek át a nehéz pillanatokon. Állandóan tanult, tervezett, dolgozott. Mindig volt mondanivalója.

Ha vendégségbe mentünk hozzá, forró vizet és egészséges ételeket adott, mert maga is úgy élt, nagyon vigyázott magára. Hiú volt, csak hibátlan hajjal, szép ruhában jelent meg mások előtt. Természetes ez, hiszen a szépség volt a szakmája, a zenei szépség megmutatása. Vigyázott családjára is, mindig szeretettel emlegetett férjére, akit néhány nappal később követett azon a végtelen úton. Már együtt lehetnek valahol... Örömmel beszélt gyermekeiről, unokáiról.

A munkatársa lehettem, rengeteget tanultam Tőle. Példát adott sok mindenből.

Hiányzik az utolsó beszélgetés... Annak ellenére, hogy akárhányszor mentem el lakása előtt, mindig eszembe jutott, és nemcsak akkor. Pár dolgot még elrendezhettünk volna. Tanácsot adhatott volna nagymamáságból, öregedésből, az élet rejtjelmeinek megoldásából... Ez elmaradt. Nagyon sajnálom. Ne haragudj, drága Ili!

Fehér Anikó

Elhunyt Almási István

Erdélyi népzenekutató, a Magyar Művészeti Akadémia tagja

Almási István, a 19. század jeles dalgyűjtőjének, Almási Sámuelnek dédunokája, 1934-ben született Kolozsváron, s ugyanott érettségizett 1951-ben. A Kolozsvári Zeneakadémia hallgatójaként csatlakozott a Jagamas János vezette népzenei terepkutatókhoz. Érdeklődése homlokterébe hamarosan a népzenei hagyomány kutatása került, amely mellett egy egész életre elkötelezte magát. Miután 1956-ban zenetanári és karvezetői oklevelet szerzett, egészen nyugdíjazásáig a Román Akadémia Kolozsvári Folklor Intézetének tudományos kutatójaként tevékenykedett. Gyűjtéseinek egyik célja az úgynevezett „fehér foltok”, a népzenei szempontból ismeretlen vagy kevésbé ismert területek feltárása volt (Érmellék, Szilágyság, Lápos mente, Aranyosszék, Kis-Küküllő - Maros köze, Nyárád mente, Homoród mente, Háromszék). Több ezer énekes és hangszeres dallamot gyűjtött, s azok nagyrészeről lejegyzést is készített.

Fontos szerepet játszott Seprődi János népzenei hagyatékának közreadásában (1974). Számos idevágó témájú publikációja mellett kutatástörténeti érdeklődését tükrözi 1989-ben megvédett doktori disszertációjának címe: Az erdélyi magyar népzene kutatás kezdeti korszaka (1920-ig). Kiemelkedő jelentőségű a Szilágysági magyar népzene című monográfiája (1979). Ugyancsak hiánypótló munka a losif Herteával készített 245 népi táncdallam című gyűjtemény. Számos témakört felölelő tudományos közleményeiből két gyűjteményes kötetben jelent meg válogatás az utóbbi években: A népzene jegyében (2009), „Most jöttem Erdélyből” (2019).

Számos tudományos, közművelődési és oktatási fórumokon tartott előadásokat magyar, román, német és angol nyelven. Nyelvtudását szaktanulmányok többirányú fordításával is kamatoztatta, hozzájárulva ezzel a román, magyar és német nyelvű szakirodalmak átjárhatóságához. A rendszerváltás utáni években előadásokat tartott kolozsvári, marosvásárhelyi, nagyváradi egyetemeken, az ELTE Folklor Tanszékén és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Népzene Tanszékén.

Munkásságának kényszerű megszakadása nagy veszteség a magyar népzenetudomány számára. Befejezetlen munkáinak folytatása, gyűjtéseinek közreadása a következő kutatógenerációk nemes feladata. Emlékét megőrizzük és továbbadjuk szellemi utódainknak.

Átvétel a Zenetudományi Intézet honlapjáról

Elhunyt Dobos László

Pécsi Kamarakórus alapító
társ-karnagya, zeneiskolai igazgatója

„A pécsi zenei élet egyik legmeghatározóbb 20. és 21. századi alakja”, ahogy karnagy- és pedagógus kollégája, a 88 éves Ivasivka Mátyás nevezte Dobos Lászlót, Dunaföldváron született, 1932. január 4-én és 2 nappal 89 születésnapja előtt, 2021. január 2-án hunyt el Pécsen.

A dunaföldvári katolikus iskolában megkezdett tanulmányai első éve után családjával Pécsre költözött, s itt később a mai Széchenyi István, majd pedig a Nagy Lajos Gimnáziumban folytatta középiskolai tanulmányait, utóbbiban érettségizett, 1950-ben.

Gyerekkorában hegedülni és zongorázni tanult és a középiskolai fúvószenekarban klarinétozott is.

Tizenéves korában már vezényelt is, ugyanis azokban a nehéz időkben volt, hogy énektanár sem volt az iskolában, így előfordult, hogy zeneiskolai képzettségével ő vezette az iskola énekkarát. Az érettségi utáni években gyári munkás volt, majd a Baranya megyei Téglagyári Egyesülés technikusa lett. Hivatalos felnőtt karnagyi működését a Pécsi Tervező Iroda Énekkaránál kezdte, majd 1958-ban egykori diák- és cserkész társával, a novemberben 90. születésnapját ünnepelt Tillai Auréllal, akkori főiskolai tanársegéddel megalapították a mára már világhírűvé lett Pécsi Kamarakórust, melynek húsz éven át, 1978-ig társ-karnagya volt.

Amikor az ,50-es évek második felében végre megengedték, hogy felsőfokú tanulmányokat folytathasson, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola pécsi tanárképző tagozatán 1959-ben szerzett zenetanári diplomát, Agócsy László, Antal György és Kincses József növendékeként, míg a Népművelési Intézet Felsőfokú Karnagyképzőjén Párkai István és Káldor György tanítványa volt.

A pécsi Liszt Ferenc Zeneiskolában 1960-ban kezdett szolfézst tanítani, amihez erős inspirációt adhatott, hogy a Kodály-módszer legfőbb pécsi támogatójától, – a baráti zenei körökben „szolfézszipának” is nevezett – Agócsy Lászlótól kaphatta a személyes példát, s olyan sikeres volt működése, hogy 1967-ben a zeneiskola igazgatójává választották, mely tisztséget negyedszázadon át, egészen 1992-es nyugdíjba vonulásáig betöltötte.

Karnagyi profilját a Pécsi Kamarakórus – egy időben Pécsi Nevelők Háza Kamarakórus – társ-karnagyaként, Tillai Auréllal közösen alakította ki, s benne a reneszánsz és barokk szerzők jelentették az alapot (Josquin des Prés, Gastoldi, Marenzio, Monteverdi, Bach, stb.), de korán eljutott a

német romantikus egyházzene mestereüg, így például a kórus első lemezén Bruckner Ave Mariáját és Os Justi című művét vezényelte. De a 20. századi műveket is szívesen vezényelte, így például 1963-ban, halála évében Hindemithől a „Bolondság a művész élete” című madrigált, vagy a Kodály halálának 5. évfordulóján, 1972. március 9-én rendezett koncerten az Adventi éneket, majd 1978. áprilisában Szokolay Sándor Cantate Dominóját, rádiófelvételen is megőrzött remek előadásban. Miként Petrovics Emil Ördögtáncát, de a nála 7 évvel fiatalabb Pertis Jenő (1939-2007) műveiből is vezényelt néhányat, akárcsak Bárdos Lajos műveiből, akivel személyes jó kapcsolatba is került. Karnagyi, művészi ars poeticáját így foglalta össze egy interjúbán: „Én mindig azt vallottam, akkor jó a zene, ha örömet okoz. Ezt a felfogást egész életemben igyekeztem megtartani és továbbadni a tanítványaimnak. A legszebb rész a karnagságban az, amikor megszólal a mű, az a pillanat, amikor az addig a bensőnkben élő zene fizikai valóságában is életre kel. Ez jelentette a motivációt is az évtizedek alatt.”

Közösségformáló tevékenységének szép példája volt, hogy 1962-től 12 éven át vezette a Pécsi Kamarakórus Baráti Körének foglalkozásait, melyen sok olyan előadó is szerepelt, akiknek ez volt szinte az egyetlen megszólalási lehetőségük az akkori pártállami időkben. Köztük volt az illegális cserkészmozgalomban végzett munkájáért többször is börtönbüntetést szenvedett Barlay Ödön Szabolcs ciszterci szerzetes, Andrásfalvy Bertalan néprajztudós, későbbi kulturális miniszter, Mohayné Katanics Mária, Vikár László, Lukin László, Bartha Dénes zenetörténész, mellettük igen gyakran ott volt Bárdos Lajos, Martyn Ferenc pécsi képzőművész, Tám László fotóművész, Baross Gábor, Maklár József és Dobszay László, valamint a kórust alapító Dobos László és Tillai Aurél karnagyok, Várnai Péter zenetörténész, Kosa György zeneszerző, valamint Tusa Erzsébet és a Pécssett tanító, Bartók-tanítvány Székely Júlia zongoraművészek, a magyar szellemi élet elitje.

„A Kamarakórus »szízetet« jelentett az akkori nehéz politikai helyzetben a zűrzavaros világban. Szinte ellen-társadalomban éltünk, egymással testvérként...” – fogalmazott Dobos László.

Dobos László, amikor 1978-ban teljes egészében Tillai Aurélna hagyta a Pécsi Kamarakórust – amit persze azért még számtalan módon is segített, például a Kamarakórus Fesztiválokon –, még abban az évben megalapította a pécsi Jézus Szíve, vagy ismertebb nevén, Pius Templom Énekarát, melyet 35 éven át, 2013-ig vezetett, majd átadta az akkor épp 30 éves Balatoni Sándornak, aki addig főként orgonáit a kórusnak. Dobos Laci bácsi – akit mindenki így hívott a pécsi zenei életben, megkülönböztetve őt legidősebb, szintén karnagy fiától, Dobos László, Erkel-díjas hangmérnöktől – azonban azóta is segíti a Pius Kórust, például a 2018-as, 40 éves jubileumi koncert alkalmával is.

Dobos László 1992-es nyugdíjba vonulását követően több mint két évtizeden át tanított a pécsi Püspöki Hittudományi Főiskolán pedagógiát.

A katetika és az egyháztörténet mellett sokat foglalkozott a játék- és családpedagógiával is. Három szakkönyve is megjelent a témakörben.

Dobos László zenei tevékenységében még nagyon sok területről nem szóltunk, így például a Filharmónia keretei között tartott ifjúsági ismeretterjesztői-, és a helyi, írott sajtóban folytatott zenekritikusi munkájáról, de könyvek, cikkek, jegyzetek, zenei és más műfordítások, átköltések sokasága, különböző tematikájú előadások sorozata jelzi gazdag életútját, melyben társa volt szintén karnagy-zenepedagógus felesége, Ilka néni, aki a Laci bácsi tanáráról elnevezett, Agócsy László Zeneiskola igazgatója is volt.

Végezetül szóljunk arról, hogy Dobos László, akárcsak Tillai Aurél, Kincses József növendékeként hivatalosan is tanult zeneszerzést is, de a rendszerváltás felerősítette ez irányú tevékenységét, kiemelten is az egyházzene irányában. Az egyik legismertebb egyházzenei alkotása, a Mise keleti stílusban című műve, melynek Glória tételét az I. Pécsi Ökumenikus Kórustalálkozó 1997. május 11-én a Pécs-kertvárosi Református Templomban megtartott hangversenyén rögzített a Pécsi Rádió (hivatalosan a Magyar Rádió Pécsi Körzeti és Nemzetiségi Szerkesztősége), a pécsi Pius Templom Énekkara előadásában, Szauer Dezső – egykori Pécsi Kamarakórusbeli kórustitkár – tenorszólójával, Varga Zoltán orgonakíséretével, Dobos László vezényletével.

A művet a 80-as évek elején komponálta Dobos László, a nyugati és a keleti keresztény egyházfők, VI. Pál pápa és Athenagorasz konstantinápolyi pátriárka történelminek minősíthető, 1965-ös találkozásának emlékére, amikor semmissé nyilvánították a két egyház kölcsönös kiközösítését, a nagy egyházszakadást. A művet ezután folyamatosan repertoárján tartotta a Pius Kórus, és most már Dobos László Tiszteletére is szól az e világi és a Mennyei énekarban is!

Kovács Attila

Amtmann Prosper és Bartók Béla Emlék-díjas zenei szerkesztő

Megjelent a Zeneszó XXXI. évfolyam 1. számában 2021.

Várjuk olvasóink, tagtársaink leveleit a Kodály szellemében történt megmozdulásokról, eredményekről és gondolatokról egyaránt.

Rövid hírek

- ♪ április 30., 9.30 óra – Bartók Rádióban „Énekelj velünk” Kecskés Barbara műsora, ennek az ismétlése május 2-án 12.05-kor volt. A műsorban szerepelt Bolla Milán műsorvezető február 17-i „Összhang” műsorából „Szőnyi Erzsébet Emlékére” c. könyv riportja Márkusné Natter-Nád Klárával.
- ♪ május 3. – a Magyar Kodály Társaság 1. ONLINE elnökségi ülése
- ♪ május 28. – a Magyar Kodály Társaság 2. elnökségi ülése (online Közgyűlése)
- ♪ június 28., 12 óra – „Gyökértelen művészet nem létezhet.” Kodály és a cselló. Onczay Csaba székfoglaló előadása az MMA Vigadó Makovecz termében
- ♪ június 28., 15 óra – Szőnyi Erzsébet emlékére könyvbemutató az MMA Vigadó Makovecz termében
- ♪ augusztus 9–13. – 25. ISME Katowicze
- ♪ **új időpont** – 2021. október 15-16-17., a „Pécsi úttörés” című szimpozion és ünnepi hangverseny – a Kodály koncepció, zenei nevelési elvek pécsi nyilvános elindításának 75. évfordulója – a rendkívüli helyzetre való tekintettel további halasztást igényel
- ♪ október 15., 19 óra – koncerttel egybekötött könyvbemutató a Fészek Művész klubban – Szőnyi Erzsébet Emlékére
- ♪ december 16. – koszorúzás és ünnepi megemlékezés Kodály Zoltán születésnapján Budapest

canemus

13TH CANTEMUS FESTIVAL
2021 ONLINE

XIII. CANTEMUS FESZTIVÁL
2021 ONLINE

20 JUNE - 10 JULY 2021
HUNGARY

2021. JÚNIUS 20.-JÚLIUS 10.
NYÍREGYHÁZA

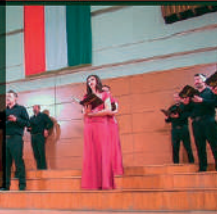
BIRDDOG-01 (CAM) (1)

BIRDDOG-05 (CAM) (5)

DIGITAL
CONCERT
HALL

live.canemus.hu

